

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

5^E JAARGANG

WOENSDAG 29 SEPTEMBER 1920

No. 248

INHOUD

	Biz.
VALUTA EN ART. 47 WETBOEK VAN KOOPHANDEL door Mr. G. H. A. Grosheide	837
Socialisatie van den Steenkolenmijnbouw. Nieuwe voorstellen I door Prof. Ir. Is. P. de Vooy	839
Kolen en IJzererts in Zuid-Afrika II door Dr. J. Rueb	841
Een nieuwe Bank tot wederopbouw van Oostenrijk door Ir. C. van Dusseldorp	843
Londensche Correspondentie	844
AANTEEKENINGEN:	
De Regeering en de Maatschappij „Zeeland”	846
Suikerproductie der wereld	847
Stand der cultures en uitvoer gedurende het tweede kwartaal 1920, in Suriname	847
BOEKAANKONDIGING:	
Ir. Ch. E. A. Maitland: Staatstelefoon-exploitatie, bespr. door Prof. Mr. A. Heringa	848
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	851
MAANDCIJFERS:	
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmaatschappijen Mei 1920	852
Résumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics”	852
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	853—860
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.

Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

27 SEPTEMBER 1920.

In den algemeenen toestand van de geldmarkt kwam de afgelopen week weinig verandering; alleen had het tegenovergestelde van de voorafgaande week plaats, ten opzichte van particulier disconto en prolongatie. Voor wissels was nl. deze week iets meer geld beschikbaar, zoodat de rente ongeveer ¼ pCt. daalde; daarentegen was het aanbod van geld op prolongatie wat minder groot, vooral in de tweede helft der week en steeg de rente weder tot 4 à 4½ pCt.

Met uitzondering van den Markenkoers waren de schommelingen van de wisselkoersen deze week veel minder dan de vorige week. De sterke daling van de Markens van de vorige berichtswEEK, lokte een reactie uit, vooral daar verschillende baisse-posities met het oog op den Joodschen feestdag werden afgewikkeld. Toen aan deze vraag was voldaan trad de daling opnieuw in. De overige wissels waren bijna allen flauw. Vooral Skandinavië was belangrijk lager. Een uitzondering maakte Buenos Aires, dat op berichten van verkoop van het, aan de Argentijnsche regeering behoorende, nog te New York liggende goud, niet onbelangrijk kon oploopen.

LONDEN, 25 SEPTEMBER 1920.

De aanstaande maand- en kwartaalwisseling, stortingen voor belastingen en groote betalingen aan de Australische banken voor wolleveringen, welk geld niet in de markt teruggevloeid is, waren oorzaak, dat geld op het einde der week bepaald schaarsch was en hoogstwaarschijnlijk voor de eerstkomende weken krap blijft. Bij de Bank of England moest op het einde der week zelfs steun gezocht worden tegen 7½ pCt. Daggeld werd dan ook gedaan op 5¼—6 pCt., zeven-daags-geld bleef bijna zonder zaken op 5½ pCt.

In de disconto-markt bestond veel vraag voor 3-maands-wissels met het oog op den vervaltijd; bijzonder gevraagd zijn December-schatkistwissels, die dan ook met groote posten uit de markt genomen worden. De laatste noteringen voor 2-, 3-, 4- en 6-maands-papier waren resp. 6¾—7½ pCt., 6¹¹/₁₆—¾ pCt., 6¹⁵/₁₆ pCt. en 6¹⁵/₁₆—7 pCt.

VALUTA EN ARTIKEL 47 WETBOEK
VAN KOOPHANDEL.

Vele economische vragen, die in verband met het valuta-vraagstuk rijzen, zijn door verschillende schrijvers op onderscheidene plaatsen en tijdstippen onder de oogen gezien.

De valuta-moeilijkheden hebben echter ook een juridischen kant.

Tegen welken koers zal een maatschappij haar vorderingen op het buitenland opnemen op de balans?

Van belang is deze vraag ten opzichte van vorderingen op landen, waarop de chèquekoers den parikoers overtreft, doch hier is het belang meer economisch dan juridisch. Van groote juridische beteekenis wordt zij echter, zoo het gaat om vorderingen op die landen, die ten opzichte van Nederland een gedeprecieerde valuta hebben.

Als voorbeeld noem ik: hoe moet, en zulks hier in verband met de Nederlandsche wetgeving, een Hollandsche maatschappij haar vorderingen op Duitschland waardeeren op haar balans.

De waardeeringsvraag der vorderingen is natuurlijk niet alleen voor Nederland belangrijk, doch eveneens voor andere landen.

Immers maatschappijen in den vreemde met groote schulden in de valuta van een land, waarop de chèquekoers steeg, zullen zich hebben af te vragen, voor welke bedragen deze schulden op de balans zijn op te nemen.

De omvang van het juridisch belang — om deze niet zuivere maar goed verstaanbare uitdrukking te gebruiken — hangt voor een groot deel af van de wetgeving van het betrokken land.

De handelswetten (belasting- en strafwetten laat ik buiten beschouwing) kunnen in verband met de balansen der maatschappijen verschillende soorten van bepalingen hebben.

Deze kunnen o.a. raken of de waardebepaling van activa en passiva en/of voorschriften geven omtrent den rechtstoestand van ondernemingen, die in bepaalde economische omstandigheden verkeeren.

De Nederlandsche wet kent geen voorschriften van de eerste categorie, sommige buitenlandsche wel.

Zoo wijs ik in verband met hetgeen volgt op de Deutsche en Zwitsersche, die beide ter zake van die waardeering bepalingen bevatten.

Het ligt voor de hand, dat men in landen, waar men dergelijke wettelijke balansvoorschriften heeft, eerder de noodzakelijkheid van ingrijpen gevoelt, dan bij ons waar men ten deze geen wettelijke banden kent.

In Duitschland en Zwitserland zijn dan ook reeds voorzieningen getroffen.

In een door den Schweizerischen Bankverein uitgegeven werkje leest men op bladz. 123 het navolgende: „Zur Erleichterung der Aufstellung des Jahresbilanzes faste der Bundesrat am 26. Dezember 1919 einen Beschluss betreffend die Folgen der Währungs-entwertungen für Aktiengesellschaften.”

Dit besluit betreft zoowel onroerende goederen als vorderingen; waar echter in dit artikel speciaal de vorderingen aan nadere beschouwing worden onderworpen volge hieronder de tekst van art. 3, die vorderingen betreffende:

Art. 3. Die auf ausländische Währung lautenden Forderungen, sowie schweizerische Beteiligungen an ausländischen Gesellschaften oder Genossenschaften, für welche Art. 2, Abs. 2, hiervor nicht zutrifft, dürfen jeweilen höchstens zu dem Werte in die Bilanz eingestellt werden, der sich durch Umrechnung der ausländischen Währung in Schweizerwährung nach dem mittleren Kurse des dem Bilanztage vorangehenden Monats ergibt. Wurde dem Gläubiger durch den Schuldner selbst oder durch Dritte ein höherer Umrechnungskurs garantiert, so darf dieser bei der Bilanz aufstellung berücksichtigt werden.

Der Betrag des Ausfalles, der sich bei Anwendung dieser Grundsätze jeweilen gegenüber dem bisherigen Buchwerte ergibt, kann als besonderer Posten unter die Aktiven in die Bilanz aufgenommen werden.

Gesellschaften, die von der in Abs. 2 dieses Artikels eingeräumten Befugnis Gebrauch machen, haben zur Tilgung des unter den Aktiven eingestellten Postens, soweit dieser nicht durch Reserven gedeckt ist, bis zum Bilanztage des Jahres 1940 alljährlich wenigstens denjenigen Betrag zu verwenden, der sich bei Tilgung dieses Postens durch die Zahl von Jahren ergibt, die zwischen dem jeweiligen Bilanztage und dem Bilanztage des Jahres 1940 liegen.

Erreicht oder übersteigt der durch Reserven nicht gedeckte Ausfall die Hälfte des Gesellschaftskapitals, so ist auch ein über die im vorhergehenden Absatz bezeichnete Minimal-Amortisationsquote hinaus vorhandener Betriebsüberschuss ganz zur Tilgung zu verwenden.

Beträgt der durch Reserven nicht gedeckte Ausfall weniger als die Hälfte des Gesellschaftskapitals, so kann ein über die Minimal-Amortisationsquote hinaus erzielter Betriebsüberschuss bis zur Höhe von 5 Prozent des Gesellschaftskapitals als Reingewinn erklärt und als Dividende ausgerichtet werden. Soweit der Betriebsüberschuss nicht als Dividende ausbezahlt wird, ist er zur Tilgung des Ausfalles zu verwenden.

Hier wordt dus toegestaan een hogere waardeering dan tegen den dagkoers, doch daarbij voorgeschreven een periodieke afschrijving.

Duitschland, dat eveneens balansvoorschriften heeft, is gevolgd: althans in de Frankfurter Zeitung van 3 Mei l.l. stond het navolgende bericht:

Die Valutalage und die Ueberschuldungsfrage. Auch in Deutschland sieht man sich jetzt veranlaszt, auf dem Verordnungswege Vorkehrungen dagegen zu treffen, dass die durch die Valutasituation eingetretenen Wertverschiebungen zerstörend auf den Bestand von juristischen Personen (Aktiengesellschaften, Gesellschaften m. b. H., Gewerkschaften etc.) einwirken, die in ihren Bilanzen Schuldverpflichtungen in fremden, hochwertigen Währungen aufzuführen haben.

Für alle diese bestimmt nun die neue Verordnung, die natürlich an die Zahlungspflicht nicht rührt, also kein Moratorium darstellt, dass gewisse rechtliche Folgen ausgeschaltet werden, die sich — wie Beantragung des Konkursverfahrens, Zahlungsverbot nach festgestellter rechnungsmässiger Ueberschuldung etc. — dann ergeben, wenn der Ueberwert der fremden Valuta die in Mark umgerechnete Schuldverpflichtung als Ueberschuldung des Unternehmens aufzeigen würde.

De vraag rijst nu vanzelf: Hoe staat het in Nederland? Is ook hier een ingrijpen van den wetgever noodig?

Wanneer ik mij beperk tot de vorderingen van Nederlandsche maatschappijen op Duitschland dan kunnen zich twee gevallen voordoen.

Nederland kan hebben vorderingen in Marken; Duitschland heeft hier dus Markenschulden, de schaduwzijde is dus aan den Nederlandschen kant. Nederland kan echter op Duitschland hebben guldensvorderingen; in dit geval is de schade aan de zijde der Deutsche ondernemingen. Nederland zou hier financieel nadeel kunnen hebben, doordat de Deutsche debiteuren door „den Ueberwert der fremden Valuta” belangrijk hebben geleden, of doordat het onderpand der vorderingen, door welke omstandigheden dan ook, was te loor gegaan of in waarde verminderd.

Hier komt de vraag dus aan de orde, in hoeverre de debiteuren-in-guldens als solide kunnen worden aangemerkt. Van een waardeering van vorderingen in vreemde valuta is hier geen sprake.

Ofschoon dit onderwerp wellicht voor den wetgever eveneens van belang is, bepaal ik mij thans tot de eerste categorie:

Nederlandsche maatschappijen met vorderingen, die in Marken luiden.

Is nu hier, in verband met de positieve Nederlandsche wet, behoefte aan een wettelijke regeling? Boven werd reeds opgemerkt, dat onze wet niet kent dwingende voorschriften omtrent waardeering van bezittingen en schulden op de balans. Wel bevat zij in art. 47 van het Wetboek van Koophandel voor de Naamlooze Vennootschappen de bepaling:

Indien het verlies (van het Maatschappelijk Kapitaal) vijf-en-zeventig ten honderd belooft, is een Vennootschap van rechtswege ontbonden en zijn de bestuurders persoonlijk en hoofdelijk voor het geheel jegens derden verantwoordelijk voor alle verbintenissen, welke zij, nadat het bestaan van die vermindering aan hen bekend was of moest bekend zijn, hebben aangegaan.

Tot op heden was de literatuur vrijwel eenstemmig in haar oordeel, dat bij de wettelijke vrijheid die ten opzichte van de balanswaardeering bestaat aan art. 47 W. v. K. geen groote betekenis was te hechten. Een enkel voorbeeld uit vele: Volmer, „De Winstrekening en de Vermogensbalans”, bladz. 108, zegt: „Dat de waarde van art. 47 W. v. K. door deze algeheele vrijheid nagenoeg iedere betekenis inboet, spreekt vanzelf.”

Ook hier bracht de valutaquaestie echter verandering, althans gaf zij aanleiding tot een opnieuw de aandacht vestigen op artikel 47 W. v. K.

In een der financiële bladen kwam onlangs een betoog voor dat een onzer scheepshypotheekbanken had opgehouden te bestaan in verband met art. 47 W. v. K.

De positie van deze bank was onder 31 December 1919 als volgt: Aandeelenkapitaal f 3.000.000,—;

Leeningen f 13.398.118,02, waaronder in Marken 8.299.018,97 à 56 = 4.647.450,62.

Wanneer men nu den chèquekoers 31 Dec. 1919 aanneemt als basis van omrekening staat de post Markenleeningen dus omstreeks f 4.000.000 te hoog op de balans.

Brengt men van dit bedrag in mindering de reserves $\pm f$ 500.000 bedragende, dan is er bij een kapitaal van f 3.000.000 een verlies van f 3.500.000. Ook al neemt men aan, zooals hier is geschied, dat het volle obligo der aandeelhouders ad f 2.700.000 binnenkomt en al geeft men toe dat wellicht onder de activa nog eenige stille reserves zitten, dan ontkomt men toch moeilijk aan de conclusie, dat bij deze maatschappij zich voordoet het geval bedoeld in art. 47 2e lid W. v. K., tenminste als de Markenleeningen inderdaad tegen chèquekoers op de balans moeten worden opgenomen.

Bij een andere maatschappij, waarvan het jaarverslag mij onder de oogen kwam, was de toestand als volgt: Kapitaal f 2.000.000; Balansreserves hoogstens $\pm f$ 200.000; Markenleeningen: f 6.190.007,85 à 58.40 = f 3.615.063.81½.

Voorwaar ook een niet twijfelachtig geval.

Bovenstaande voorbeelden wettigen de vraag: Is in verband met de heerschende valuta-moeilijkheden en artikel 47 W. v. K. een ingrijpen van den wetgever gewenscht? Eerst daarna zal dan moeten worden onderzocht, hoe zoo'n eventueele tijdelijke wettelijke regeling er zal moeten uitzien.

Het is hier niet de plaats om uitvoerige juridische beschouwingen te houden over art. 47 W. v. K. Hun, die zich daarvoor interesseeren zij verwezen naar het in 1888 verschenen proefschrift van Mr. K. M. H. L. Geuljans, Aanteekening op art. 47 Wetboek van Koophandel. Ten opzichte van dit artikel zij slechts hier opgemerkt:

De bepaling is absoluut, d.w.z. de toestand van ontbinding treedt van rechtswege in, zonder eenige rechterlijke tusschenkomst. Hij die ten processe het ingetreden zijn van dien toestand beweert, zal dit moeten bewijzen. Slaagt hij in het bewijs, dat op zeker tijdstip de toestand aanwezig was, dan zal een latere verbetering van den toestand niet kunnen baten; de vennootschap blijft ontbonden. Voor verbintenissen aangegaan nadat bestuurders den toestand wisten of moesten weten zijn zij persoonlijk en hoofdelijk jegens derden (niet tegenover de aandeelhouders) verbonden.

Men meene niet, dat men na het intreden van den geschetsten toestand gevrijwaard is tegen elke actie van de zijde der maatschappij. Ofschoon deze ontbonden is, is zij bevoegd in rechte op te treden voor alles wat verband houdt met de afwikkeling der zaken op het oogenblik van het intreden der ontbinding hangende. Op het tijdstip der ontbinding begint het tijdperk der liquidatie. Alleen de juiste processueele wijze van optreden zal moeten worden gevolgd.

Ik stel mij voor, dat de vraag omtrent de toepasselijkheid van art. 47 als volgt in een geding ter sprake zal komen.

De in rechte aangesprokene zal zich beroepen op het aanwezig zijn van de omstandigheid dat $\frac{3}{4}$ van het kapitaal verloren is en dat dus de eischende partij niet meer in rechte kan optreden. De eischer zal dit ontkennen, gedaagde zal dus hebben te bewijzen. Nu besliste het Hof den Bosch 17 Mei 1904 (W. 8063), dat ten deze getuigenbewijs uitgesloten is. In het onderhavige geval zal hier de zaak niet op stranden, daar de feiten tusschen partijen vaststaan. Immers ontkend kan niet worden dat de Marken zijn opgenomen tegen een bepaalden koers. Het verschil in waarde tusschen de op de balans voorkomende leeningen, omgerekend tegen den aangenomen koers of tegen den dagkoers, is gemakkelijk te berekenen.

De rechter zal dus hebben te beoordeelen of de Markenleeningen al of niet tegen de juiste waarde op de balans voorkomen.

Wat ik ter zake aan jurisprudentie vond is niet veel en voor de betrokken Maatschappijen niet bevestigend, maar het is. . . . oud. De Rechtbank te Amsterdam besliste den 6 Mei 1879 (W. 4385), dat bij de berekening van de waarde van onroerende industriële goederen als maatstaf moet worden genomen de prijs die een industrieel daarvoor in openbare veiling zou geven.

De Rechtbank neemt dus hier aan het z.g. liquidatiestandpunt.

Ik geloof, dat de hedendaagsche jurisprudentie dit niet zal doen. De rechter tot oordeelen geroepen, zal zich niet onwaarschijnlijk door deskundigen laten voorlichten.

Maar dan: Vorderingen in R. Marken zijn geen industriële gebouwen.

Het bovenbedoelde financieel orgaan stelt zich blijkbaar op het standpunt dat de dagkoers moet worden genomen.

Volmer zegt in zijn bovenaangehaald werk op bladz. 52, sprekende over vorderingen: „Is de nominale waarde in vreemd geld uitgedrukt, dan wordt deze omgerekend tegen den chèquekoers.”

Toegeven wil ik, dat voor een andere redeneering iets is te zeggen. De vorderingen, waarom het hier gaat, zijn als regel vorderingen op langen termijn. Men weet niet hoe de koers zal zijn op het oogenblik dat zij worden afgelost.

Een middenstandpunt zou dan in te nemen zijn. Men zou het verschil tusschen boekwaarde en de waarde verkregen door omrekening tegen den chèquekoers kunnen deelen door den looptijd en het aldus verkregen bedrag per jaar afschrijven.

Toch rijzen verschillende vragen. Zijn de betrokken maatschappijen hierdoor geholpen? Welke opvatting zal de rechter huldigen? Is de maatregel practisch uitvoerbaar? Men vreest thans Markenvorderingen te realiseeren; bij aflossing zet men het geld veelal uit in Duitschland; verwisselt dus de eene Markenvordering tegen de andere. Zal het op deze wijze echter mogelijk zijn aan de verplichtingen te voldoen, die veelal in Nederlandsch geld luiden?

Is een ingrijpen van den wetgever noodzakelijk? Van groot belang is voor de betrokken maatschappijen en voor het geheele verkeer dat er geen onzekerheid zij of men handelt met iemand die bestaat of die juridisch niet bestaat.

Toch is er bij de beantwoording van de gestelde vraag nog een factor, die ik niet behandelen kan wegens gebrek aan feitenmateriaal.

Hierboven werden aangevoerd twee voorbeelden ontleend aan gepubliceerde jaarverslagen. Zij betreffen beide vorderingen in Marken. Hoeveel maatschappijen zijn er, die Markenvorderingen op hun balans hebben staan, hoeveel zijn er, die andere bezittingen hebben, waarbij omrekening noodzakelijk is, om te komen tot een waardeering voor een Nederlandsche balans?

Hoe is bij al deze maatschappijen de verhouding tusschen deze bezittingen en het kapitaal? Zulks in verband met art. 47 lid 2 W. v. K.

Het wil mij toch voorkomen dat het gewenscht is te dezer zake meerder materiaal bijeen te krijgen; dan toch kan beter beoordeeld of ingrijpen van den wetgever noodig is en zoo ja op welke wijze dit dient te geschieden.

Mr. G. H. A. GROSHEIDE.

SOCIALISATIE VAN DEN STEENKOLEN- MIJNBOW.

NIEUWE VOORSTELLEN.

I. Inleiding. Onder bedreiging met een algemeene staking zijn de Engelsche mijnwerkers in onderhandeling met hun regeering getreden. Hunne eischen: verhoging van den binnenlandschen kolenprijs en loonsverhoging schijnen van eenvoudigen en zakelijken aard. Men zou die zoo kunnen opvatten, dat de arbeiders meer loon willen hebben, doch — uit overwe-

gingen van duurte-bestrijding — niet wenschen, dat de mijnen en de handel een voorwendsel zoeken in de loonsverhooging om meer winst te maken. Zoo eenvoudig is de zaak niet. De pointe der eischen zit hierin, dat zij niet aan de werkgevers, maar aan de regeering gesteld worden, en dat zij gericht zijn tegen het streven om de kolenmijnen te ontslaan van de staatsbemoeiing, die in den oorlogstijd werd ingesteld. De regeering moet verantwoordelijk blijven voor de geheele gestie van het mijnbedrijf. Onder den half opengeslagen dekmantel van directe arbeidersbelangen komt duidelijk de eisch naar voren eener staatsbemoeiing met het mijnwezen, die de theoretici onder de arbeidersleiders door het woord nationalisatie aangeven. Waar de pas aangenomen, doch gedecapiteerde wet tot regeling van 't mijnwezen niemand bevredigde, is het niet te dwaas om te verwachten, dat binnenkort in Engeland, als gevolg der onderhandelingen, nieuwe voorstellen zullen opduiken. In Duitschland zijn ook weer nieuwe voorstellen op komst. Direct na den Kapputsch in Juni 1920 heeft de vorige regeering aan de vakverenigingen moeten beloven den mijnbouw te socialiseeren. Daartoe was de oude socialisatie-commissie, die in Febr. 1919 haar ontslag had genomen, weer gerehabiliteerd en uitgebreid onder andere met Wissell, den minister van de „Planwirtschaft" en Rathenau. Wegens het ongeduld der arbeiders was echter tegelijkertijd door het Reichswirtschafts ministerie een volledige wijziging van wet en verordening uitgewerkt. De uiteengaande Rijksdag liet deze voorstellen liggen, en de behandeling door den nieuwen Rijksdag wachtte op de voorstellen der socialisatie-commissie. Deze voorstellen zijn thans ingediend, doch nog niet gepubliceerd. Wel heeft de commissie zelve een résumé aan de pers verstrekt, en op grond daarvan is bekend, dat er twee voorstellen zijn met een reeks nota's. Verder is het debat er over reeds geopend. Eene uitvoerige bespreking hier ter plaatse blijve echter uitgesteld totdat de volledige redactie bekend is. Hier zij slechts vermeld, dat het meerderheidsvoorstel (Rathenau) niet allereerst de kolenmijnen, maar den kolenhandel wenscht te socialiseeren, terwijl onteigening der mijnen op den achtergrond blijft als een geleidelijk proces. De minderheid wenscht directe onteigening der mijnen en noemt dit „Vollsozialisierung".

In het vooruitzicht eener bespreking van ongetwijfeld interessante Engelsche en Deutsche beschouwingen, wil ik trachten in 't kort enkele algemeene gezichtspunten aan te geven, die het overzien van de beteekenis der socialisatie-plannen vergemakkelijken.

Alles wat met socialisatie in verband staat, is helaas omgeven door een wolk van de meest opgewonden illusies zich uitende in veel groote woorden en verdoezelende beschouwingen. Wanneer echter socialisatie zin heeft en de algemeene richting zal aangeven, waarin zich de evolutie onzer maatschappij moet bewegen, dan is de allereerste taak van wie werkelijk willen socialiseeren, om nuchter en precies de beteekenis van woorden en begrippen te zoeken en te omschrijven. Dan moet ook vermeden worden, dat de gekste verwachtingen worden opgewekt. En ten slotte dient men in te zien, dat alle leeken en amateurs het woord moesten geven aan werkelijk deskundigen in plaats van hen te overschreeuwen en als partijdig terzij te stellen. Aan hen het woord te geven betekent nog niet hen te laten beslissen. Wat toch verleent aan de socialisatie beteekenis. Niet het geroep van opgewonden en ontevreden menigten, wier oordeel uitsluitend en alleen wordt bepaald door kritiek op onredelijke, onbillijke of misschien zelfs wel onzedelijke bevoorrechtiging van bezitters en door de begeerte het zelf beter te krijgen. Evenmin de omzetting van deze ontevredenheid met behulp van allerlei vage beschouwingen in politieke leuzen of nog erger in revolutionaire frasen. De socialisatie heeft voor alles beteekenis doordat de organisatie der maatschappelijke

voortbrenging of, nog breeder uitgedrukt, de geheele samengestelde inrichting der verzorging van de maatschappij met wat zij noodig heeft voor haar in standhouding en hare ontwikkeling, in een toestand van beroering is geraakt. Het zijn niet alleen de arbeiders die dit veroorzaken, zooals het weleens wordt voorgesteld. Tal van factoren hebben hun invloed doen gelden vanaf het oogenblik, dat de oorlog een bestaand evenwicht verstoortte. In elk geval is die beroering angstig en spannend, vooral voor hen, die verder zien dan hun neus lang is. Zal die beroering met de wanorde desorganisatie, nood en ontbering brengen? Of is het een teeken van de komst der betere maatschappij? De beteekenis der socialisatie ligt nu hierin dat de groote veranderingen, die zich in de materiele verzorging der maatschappij voltrekken zoodanig geleid worden, dat het algemeen belang alle particuliere belangen en begeerten overheerscht. Dat geldt zoowel voor de pessimisten als voor de optimisten.

Het kan zijn, dat daarvoor politieke agitatie noodig is, wellicht zelfs revolutionair optreden, maar aan de keuze van het middel moet voor alles zaakkennis voorafgaan; zaakkennis van de organisatie der voortbrenging, maar ook zaakkennis van wat er thans in de wereldverzorging omgaat. Een schip geladen met de beste bezittingen der maatschappij is door zware stormen uit den koers geslagen en onklaar geraakt. De bemanning is verdeeld en vertrouwt elkaars bedoelingen niet meer. Maar dat is geen reden om het stuur in handen te geven van zwakke handen met goede bedoelingen. Zoodra er sprake is van socialisatie in eenigen bedrijfstak, moet allereerst geweten worden, hoe die bedrijfstak zijn maatschappelijke functie vervulde en wat zijn organisatie en levensvoorwaarden zijn. Daarna dient te worden gevraagd wat de tegenwoordige toestand is, en welke tendenzen zich vertoonen om door de moeilijkheden van de wereldcrisis heen te komen, misschien ook om daarvan ten koste van 't algemeen belang te profiteren.

Pas daarna kan het stuur gegrepen worden om de werkelijk socialistische richting naar een in 't belang der gemeenschap werkend bedrijf aan te geven. Hoe krachtiger dan de hand is, hoe beter.

Het kolenvraagstuk dat thans de wereld beweegt schijnt splinternieuw te zijn en slechts twee kanten te hebben, namelijk het herstel van de kolenproductie, en de onteigening der mijnbezitters door staat of gemeenschap. Dat is de oppervlakkige zienswijze, die geen rekening houdt met eenige kennis van het mijnbedrijf. Nog goedkoper wordt de voorstelling die de kwesties elkaar laat oplossen, nl. door onteigening der mijnbezitters de productie te herstellen.

Ook vóór den oorlog hebben de staatslieden, en wel een paar eeuwen lang zich bezig gehouden en moeten houden met het mijnwezen. Het mijnbedrijf is praktisch gesproken altijd een onderwerp van regeeringszorg geweest, en voor landen met belangrijke mineralen, een onderwerp van de allereerste beteekenis. Dat is tot uiting gekomen in de mijnwetgeving en in het mijnrecht, en deze hadden nooit eenige andere bedoeling dan de vraag te beantwoorden: hoe kunnen de mijnen het best dienstbaar worden gemaakt aan het algemeen belang. Zelfs nog vóórdat de moderne industrie opkwam waren landen met mijnen rijk en krachtig. Met de ontwikkeling van het fabriekswezen steeg de beteekenis der mijnen nog aanzienlijk. In ons land heeft de handel en in 't bijzonder de gunstige ligging gemaakt, dat de beteekenis, die mijnen voor eenig land hebben, nooit zoo duidelijk is gevoeld. Wij kregen onze mineralen gemakkelijk en goedkoop.

Maar een blik om ons heen, naar de Engelsche mijn-districten, naar Noord-Frankrijk, naar België, naar Westfalen is toch wel voldoende om te begrijpen wat de beteekenis der kolenmijnen voor de welvaartsontwikkeling is geweest. Het mijnrecht, dat dit proces leidde, was nooit gemakkelijk. Het eerste te behartigen belang was dat van den staat of van de gemeenschap en was steeds een snelle ontwikke-

ling van het mijnbedrijf te bevorderen. De volksmond spreekt wel steeds van bodemschatten, maar economisch gezien zijn het niet de mineralen, doch de mijnen, die werkelijke waarde bezitten. De waarde ontstaat pas bij den aanleg van mijnen. En dit geldt temeer naarmate de direct grijpbare en rijkere mineralen uitgeput zijn, en de armere, dieper of moeilijker te delven mineralen aan de beurt moeten komen. Hoe wordt verkregen, dat de bodemschatten aan 't licht komen? en wel zóó, dat er veel en goedkoop naar boven gebracht worden? Om dit te verkrijgen moest van oudsher de opspoeder der bodemschatten en de ontginning der mijnen geholpen en beschermd worden. In de geschiedenis van het mijnrecht ziet men dan ook dit overal gebeuren. Maar nauwelijks komt het mijnbedrijf tot ontwikkeling, of tweërlei begeerlijkheid weet zich te uiten. Allereerst van den bezitter van den bovengrond. Evenals deze bij de uitbreiding der cultuur de landrente ziet stijgen en empocheert, zoo ook de waarde der mijnen, waarvan hij wil mede profiteren. Naast den grondbezitter komt ook de staat voor den dag met eischen, en evenzeer uitgaande van de gedachte, dat de mineralen aan den mijnontginning „geschonken” zijn, wil de regeering er weer beslag op leggen. In de geschiedenis der mijnwetgeving vindt men dat terug door het toekennen van rechten aan grondbezitter en staat. De staat kan echter nog verder gaan, en op grond van de algemeene beteekenis der mijnindustrie en van de in dat bedrijf verkregen winsten het geheel aan zich trekken en zelf gaan uitvoeren. De geschiedenis van het mijnrecht toont echter ook aan hoe deze begeerlijkheid in verschillende periodes geleid heeft tot verlamming van het mijnbedrijf, en van een irrationeële organisatie der ontginning, zoodat èn in Duitschland en in Frankrijk èn in Engeland de mijnwetgeving eene slingering te zien geeft van de rechten, die aan den ontginning, aan den grondbezitter en aan den staat worden toegekend.

De socialisatie of nationalisatie van het mijnwezen is eigenlijk in wezen een nieuwe periode in het zoeken naar een doelmatig mijnrecht, waarbij het al te dwaas zou zijn om aan splinternieuw schijnende principes, de oude ervaring op te offeren. Er is echter een groote verandering ingetreden, waarmede ernstig rekening gehouden moet worden. Het belang van den grondbezitter is sterk op den achtergrond getreden. Zijn recht op de stijging der grondrente is alreeds in onzen tijd niet meer houdbaar, maar nog minder zijn recht op een „royalty” voor de dieper gelegen mineralen. Daartegenover komt nu een nieuwe rechtsaanspraak opduiken, nl. die van de arbeiders, welke door vereenigde macht hun aanspraak verdedigen.

Wat zal het nieuwe mijnrecht, waarheen de socialisatie-voorstellen voor den mijnbouw zich bewegen, in de allereerste plaats zich ten doel moeten stellen, en aan welke beginselen zijn derhalve die voorstellen te toetsen?

De door den oorlog veroorzaakte desorganisatie van de kolenzorging, maakt het duidelijk, dat nu meer dan ooit moet vooropstaan een krachtige ontginning der bestaande mijnen en aanleg van nieuwe mijnen. Dat is het eerste en algemeene belang. Daarvan hangt af zoowel het herstel der wereldproductie, de bestrijding van de duurte, als de waarborg voor de noodzakelijke progressie in de voortbrenging. Een toekening van rechten, die daaraan in den weg staat is uit den booze; eene rechtsregeling die dat het beste bevordert voor alles te verkiezen. Het komt er echter niet alleen op aan de mijnontginning te stimuleeren. Aan het nieuwe mijnrecht worden nog vele andere eischen gesteld.

De ontginning der aanwezige steenkolenvoorraden, het gebruik ervan, dat is het vervoer, de verdeling en de toepassing kan tegenwoordig, wat vroeger niet mogelijk was, als één geheel voor eenig district of land overzien worden, en naar een rationeel plan uitgevoerd. Dat dit zoo goed mogelijk geschiedt, is ook een algemeen belang, want het beteekent besparing en

thus goedkoopere kolen. Het nieuwe mijnrecht moet het doorzetten van een rationeële en logische kolenpolitiek bevorderen en zoo noodig eischen.

Daarmede is echter volstrekt niet gezegd, dat elk schema van gecentraliseerde of gedecentraliseerde bedrijfsorganisatie passend is en aan te bevelen. Integendeel is al het schematische uit den booze, want het komt er niet op aan lijnen te trekken, doch om krachten bijeen te brengen en te doen samenwerken. Bevelen is altijd gemakkelijker dan overleggen, en toch is het alleen overleg, dat practisch iets oplevert.

Ten slotte moet het nieuwe mijnrecht rekening houden met het arbeidersvraagstuk. En wel in twee richtingen. Allereerst door te bevorderen, dat er arbeiders zich beschikbaar blijven stellen voor het ondergrondse werk, en daarvoor de bekwaamheid en geschiktheid verkrijgen. Daarnaast echter door aan de arbeiders rechten toe te kennen, die in staat zijn hen te bevredigen zonder de krachtige ontginning en een doelmatige bedrijfsorganisatie tegen te werken. Niet echter kan aan de arbeiders de beslissing gegeven worden over rechten van anderen dan zij zelf, alsof dat iets zou baten aan de gemeenschap of aan hen zelf.

Het beginsel, dat de staat zich met het mijnwezen bemoeit, is niet nieuw, integendeel zoo oud als het mijnwezen zelf. Maar de aard der bemoeiing is altijd door verschillend en wisselend geweest. En het mijnrecht was en is gebloven een buitengewoon moeilijk onderwerp.

Wie meent, dat alleen met onteigening te kunnen regelen, zooals vroeger ten opzichte van de gemeentelijke bedrijven voor gas, electriciteit of telefoon, geschiedde, vergeet dat het kolen-delfen heel iets anders is, en onderschat zoowel de beteekenis als de moeilijkheid der gestelde taak. Het is mogelijk, dat onteigening nuttig en noodig is; meer nog het is steeds een element van elk mijnrecht geweest, maar 't is hoogstens een der middelen om een veel grooter doel te bereiken.

Socialisatie der mijnen — waarom zou het nieuwe woord voor een oude taak niet aanvaard worden — eischt voor alles het besef, dat het gaat om een rationeële organisatie, waarvoor de formeële regeling gelegenheid, ruimte en machtsbevoegdheid moet geven, doch in geen geval belemmering, enge banden en dwang moet opleggen. Het besef ook, dat het gaat om opbouw en niet om afbraak, want er is al meer dan genoeg afgebroken.

Is. P. DE VOORS.

KOLEN EN IJZERERTSEN IN ZUID-AFRIKA.

II.

Wij zagen in het eerste stuk dezer beschouwing, dat in Zuid-Afrika zich reeds een belangrijke kolonmijnbouw heeft ontwikkeld. Daarnaast is de waarschijnlijkheid groot, dat mede tengevolge van den oorlog, in Transvaal zich binnenkort een eigen ijzerindustrie zal gaan ontwikkelen. Aan de sinds geruimen tijd bestaande voornemens daartoe is gedurende den oorlog een begin van uitvoering gegeven. Het ophouden van allen invoer van voor de goudmijnen benodigde machines en ijzerwaren leidde er toe, dat de installaties, die reeds vóór den oorlog ingevoerd ruw-ijzer verwerkten, bij gebrek daaraan er toe overgingen de groote quantiteiten op de mijnen aanwezig afvalijzer te gebruiken. Tegen het eind van 1917 raakte deze voorraad langzamerhand uitgeput en was men gedwongen bij algeheel gebrek aan ingevoerd ruw-ijzer over te gaan tot het versmelten van inlandsch erts. Aan het eind van 1918 produceerden de Pretoria Iron Mines Ltd. ongeveer 10 ton ruw-ijzer per dag. In dat jaar werd 4.878 ton ijzererts gedolven, de productie over 1919 bedroeg 3.602 ton.

Het was sinds lang bekend, dat Transvaal beschikt over talrijke en uitgebreide ijzerertsafzettingen van goed gehalte, in welk opzicht het vermoedelijk alleen

nog door Brazilië wordt overtroffen. Deze ijzerertsafzettingen, die in tegenstelling met de kolen vrijwel in alle formaties voorkomen, zijn van zeer verschillende origine en samenstelling. In de bekende uitgave van het in 1910 gehouden geologencongres te Stockholm: „The Iron-ore Resources of the World”, onderscheidt G. A. F. Molengraaff vier verschillende typen:

1°. Laagvormige afzettingen, door bezinking gevormd, later al dan niet gemetamorfoseerd.

2°. Producten van magmatische differentiatie, d.i. plaatselijke concentraties van ijzererts, ontstaan bij de langzame afkoeling van het gloeiend vloeibare magma.

3°. Afzettingen van pneumatolytischen oorsprong, d.i. uit gasvormige verbindingen.

4°. Afzettingen ontstaan door praecipitatie uit oplossingen.

Tot de eerste groep brengt men drie karakteristieke ijzerafzettingen, die tot drie formaties van zeer verschillenden ouderdom behooren en desniettenaastende in samenstelling en voorkomen zeer groote overeenkomst vertoonen. De oudste hiervan behoort tot het Swaziland-systeem, dat geacht wordt van archaischen ouderdom te zijn. Het zijn kiezelzuurrijke lagen, sterk geïmpregneerd met magnetiet, die in banden is geconcentreerd en daardoor aan het gesteente den naam „calico-klip” heeft bezorgd. Deze afzetting komt vooral in het Zuidwesten, Oosten en Noordoosten van Transvaal voor en in Natal in het district Vrijheid, waar zij ook in exploitatie is gekomen in verband met de ontginning van de Hlobanekolenmijn. Een tweede afzetting van geheel analoog voorkomen vormen de Hospital-Hill ijzerleien uit de beneden-Witwatersrand-formatie. Aan den West-Rand komen tusschen deze Hospital-Hill-leien en het Main Reef aan de basis van het boven-Witwatersrand-systeem nog de West-Rand ijzerleien voor van analoge samenstelling. Deze beide, alleen geologisch van de eerste verschillende, soorten calico-klip zijn wat hun voorkomen betreft beperkt tot de omgeving van den beroemden Witwatersrand, die aan de formatie den naam heeft gegeven, dus tot Zuid-Transvaal en den aangrenzenden Vrijstaat. Het ijzergehalte van deze calico-klip wordt gezegd te stijgen tot 50 pCt.

De derde groep van deze soort behoort tot het onderste deel van de Pretoria-serie, de bovenste afdeling van het Potchefstroom-systeem, dat door het Ventersdorp-systeem van de Witwatersrand-formatie, door het Waterberg-systeem van de Karroo wordt gescheiden.

Iets hooger in het lagencomplex van de Pretoria-serie komen kwartsietische zandsteenen voor, bekend onder den naam Timeball-Range kwartsieten. In een deel daarvan is de kwarts dermate door mag-

netiet gecementeerd, dat het gemiddelde ijzergehalte van 40—45 pCt. bedraagt en plaatselijk tot 55 pCt. stijgt. Deze ijzerhoudende laag, die over zeer grooten afstand kan gevolgd worden, representeert in verband met de goede ontwikkeling van het Potchefstroom-systeem een enorme ijzerertsreserve. De in 1910 uitgesproken verwachting, dat deze afzetting in de toekomst wellicht economisch belang zou verkrijgen, is reeds in vervulling gegaan, doordat zij door de Pretoria Iron Mines Ltd. in exploitatie is genomen. Deze maatschappij verwacht op het terrein, door haar van de stad in erfpacht verkregen, 20 milioen ton erts te zullen kunnen winnen, met een gemiddeld ijzergehalte van 48 pCt., terwijl iedere vierkante mijl van de nabijgelegen stadseigendommen wordt geacht 30 miljoen ton ijzererts te bevatten.

Tot deze zelfde groep behoort een afzetting, waarop in het „Zuid-Afrikaans Journaal van Nijverheid” de aandacht gevestigd wordt in een artikel, dat ook in de Engelsche technische pers is overgenomen. Deze afzetting ligt op de plaats Buffelshoek No. 151, aan de Krokodil-rivier in het district Rustenburg. Als op zooveel plaatsen in Transvaal geeft hier de ijzerertsafzetting aanleiding tot heuvelvorming. De Timeball-Range-serie is op eenigen afstand westelijk van de Krokodil-rivier door een verschuiving verdubbeld, terwijl zij oostelijk van de rivier zelfs driemaal optreedt. De afzetting is voornamelijk van belang in den zuidelijken rand west van de rivier, doch zet zich ook voort op de meer oostelijk gelegen plaatsen, waar vooral op Klipgat No. 672 oude sporen van exploitatie zijn aangetroffen. Westelijk van de rivier is de lengte der afzetting minstens 2½ mijl. Bij de Krokodil-rivier komen in de dikte drie lagen massief erts voor van respectievelijk 21, 4 en 17 voet, gescheiden door twee lagen calico-klip van 2 en 3 voet. Hier op Buffelshoek is dus de dikte der ijzerertsafzetting vele malen grooter dan gewoonlijk wordt aangetroffen. Het erts is hier niet magnetiet, doch in hoofdzaak haematiet met een zeer hoog ijzergehalte, dat op 63 pCt. wordt geschat. Verdere gunstige omstandigheden zijn het ontbreken van zwavel en een laag phosphorgehalte van 0,05 pCt. Het kiezelzuur bedraagt 3,35 pCt. De aanwezige ijzererts-hoeveelheid wordt geschat te representeeren 130.000 ton ijzer per meter ontginningsdiepte, doch terecht wordt er op gewezen, dat, waar men in het algemeen nog zeer weinig weet omtrent de Transvaalsche ijzererts, zorgvuldig vóór-onderzoek door schachten of boorgaten naar den aard der voortzetting in de diepte een eerste vereischte is. Indien het resultaat van dit vóór-onderzoek aan de verwachting beantwoordt is hier inderdaad een uitmuntende basis voor een te stichten ijzerindustrie aanwezig, waar ontginning in open breuk voor vele jaren mogelijk zijn zal. De winningskosten worden op 3 s. 6 d. per ton geschat. De schrijvers van het artikel, de as-

Overzicht der formaties in Transvaal (naar Hitch & Corstorphine: The Geology of South-Africa).

Oppervlakte-afzettingen

Karroo-formatie	Boven-Karroo	Kolen van Komatipoort en Kaapkolonie
	Onder-Karroo	Ijzererts van Middelburg Kolen van Transvaal Glaciaal conglomeraat
Waterberg-formatie		
Boschveld-laccolith		Magmatische ijzererts
	Pretoria-Serie	Time Ball-Range Kwartsiet, Buffelshoek, Pretoria Calico-klip
Potchefstroom-formatie	Dolomiet-Serie	
	Black Reef-Serie	
Ventersdorp-formatie		
Witwatersrand-formatie	Boven-Witwatersrand ..	Goud
	Onder-Witwatersrand ..	West-Rand ijzerleien, Calico-klip Hospital-Hill ijzerleien, Calico-klip
Swaziland-formatie		Calico-klip, Vrijheid

sistent-directeur van de Geologische opname A. L. Hall en de adjunct-inspecteur van het Mijnwezen C. J. N. Jourdan, berekenen dat de kosten om dit erts te Pretoria te leveren niet meer zouden bedragen dan 8 s. 9 d. per ton, aangenomen dat geen rentegarantie wordt verlangd voor den aanleg van een spoorweg van 75 mijl naar het naastbijzijnde spoorwegstation Brits aan de Pretoria-Rustenburglijn. Deze nieuwe spoorweg zou komen te loopen door het dal van de Krokodil-rivier, door een streek met goede landbouw- en veeveeltmogelijkheden en zou dus ook uit anderen hoofde van belang zijn.

De tot de tweede groep, die der magmatische afzettingen, te brengen ijzerertsen behooren tot het Laccolith van het Boschveld. Binnen dit enorme Laccolith zijn door de differentiatie bij de afkoeling basische gesteenten nabij den omtrek, de „roode graniet”, in het centrum gevormd. In de basische gesteenten, die als een soort gordel het Boschveld omgeven zijn als ultra-basische producten magnetiet en hier en daar chromiet tot afscheiding gekomen in den vorm van somtijds meer dan 100 M. dikke lenzen van vrijwel zuiver erts, dat zich steeds onderscheidt door een zeker gehalte aan titaanzuur. Verschillende analyses van Onderste Poort nabij Pretoria tonen een ijzergehalte van 45—49 pCt. met 2—9 titaan-oxyde. De aanwezige ertshoeveelheden zijn van dien aard, dat in de Stockholmsche publicatie gezegd wordt, dat zij zonder overdrijving onuitputtelijk kunnen worden genoemd.

Genetisch hangen met hetzelfde laccolith de afzettingen van de derde groep samen, die echter als zonder economisch belang verder buiten beschouwing kunnen blijven.

De afzettingen van de vierde groep behooren tot het Karroo-systeem en komen in het district Middellburg voor. De bezinking der Karroo-leien en -zandsteenen schijnt aldaar gepaard te zijn gegaan met praecipitatie van ijzerverbindingen. Het hierbij gevormde gesteente heeft een wisselend ijzergehalte, dat echter zoo hoog kan worden, dat haast zuivere haematiet resulteert. Hun toekomstig economisch belang danken deze afzettingen aan het samen voorkomen met de Karroo-kolenlagen. De hoeveelheid wordt belangrijk geacht.

Wij zien dus, dat Transvaal beschikt over zeer groote quantiteiten rijke ijzerertsen van uiteenlopend karakter, terwijl het tevens in de benijdenswaardige positie verkeert in het bezit te zijn van zeer groote reserven aan althans zeer bruikbare kool. Dat zich aldaar dus tegelegenertijd een bloeiende ijzerindustrie zal ontwikkelen, staat vast. De vraag, die momenteel aan de orde is, betreft of reeds nú de tijd gekomen is, om een begin te maken. En ook op deze vraag schijnt het antwoord bevestigend te kunnen luiden. De punten, die daarbij voornamelijk van gewicht zijn betreffen de mogelijkheid van afzet van het product en de geschiktheid der kolen om tot cokes te worden verwerkt. De noodige hulpgrondstoffen zijn plaatselijk verkrijgbaar.

Cokes werd vóór 1917 alleen in Natal geproduceerd. In het algemeen is de Afrikaansche kool niet erg geschikt voor cokesfabricage. Desniettemin is het aan de Pretoria Iron Mines Ltd. gelukt om, ofschoon zij slechts op kleine schaal kon werken en het geproduceerde ijzer dus onregelmatig van kwaliteit was, aan de eischen harer afnemers te voldoen. In Rhodesia zijn de Wankie-kolen zeer geschikt voor cokesfabricage, waarvoor in 1918 dan ook 119.701 ton werden verbruikt. Het is op zijn minst zeer goed mogelijk, dat, indien er werkelijk behoefte aan ontstaat, ook in Transvaal meer voor cokesfabricage geschikte kolen zullen worden gevonden. De groote plaatselijke waarde der bij de vercooking gewonnen bijproducten, maakt het bovendien waarschijnlijk, dat de cokes tegen relatief lagen prijs zal kunnen geleverd worden. De in Zuid-Afrika gekoesterde verwachting, dat op slot van

rekening het verkrijgen van geschikte cokes geen overwegend bezwaar zal vormen, komt gemotiveerd voor.

Uit den aard der zaak wordt de mogelijkheid tot afzet der producten voorschijnlijk geheel beheerscht door de plaatselijke behoefte. Volgens gematigde schattingen gebaseerd op den invoer vóór en gedurende den oorlog kan deze plaatselijke behoefte aan op eenvoudige manier in een staalwerk van beperkte capaciteit te vervaardigen materialen op 165.000 ton per jaar gesteld worden, nóg te vermeerderen met 10.000 ton ruw ijzer. Wat betreft de productiekosten loopen de gepubliceerde schattingen uiteen. In een rapport aan de Pretoria Iron Mines Ltd. worden de productiekosten per ton ruw ijzer voor een installatie met een capaciteit van 200 ton per dag geschat op £2.14.9½, waarin 10 sh. voor afschrijving enz. is inbegrepen. De productiekosten van het reeds te Pretoria op zeer kleine schaal vervaardigde ruw ijzer zouden, tengevolge van de lage kosten van erts en vloeimiddelen, niet belangrijk hooger geweest zijn dan de productiekosten in het groot in Engeland, indien cokes verkrijgbaar was geweest tegen £ 1.— per ton, den prijs waarmede men in de toekomst meent te mogen rekenen. Prof. G. H. Stanley, die een speciale studie van dit onderwerp maakte, komt bij een capaciteit der installatie van 200 ton tot een kostprijs van £ 3.4.0; maar ook dit bedrag is nog minder dan de helft van den prijs waarvoor — vóór den oorlog — ruw ijzer in het binnenland verkrijgbaar was. De kosten der staalfabricage kunnen moeilijk worden begroot, doch zullen uit den aard in verband met de kleine productie groter zijn dan in Europa. Waar de prijs van de te vervaardigen materialen, alweer vóór den oorlog, uiteenliep tusschen £ 17 en £ 20 blijft er in ieder geval bij een kostprijs van het ruw ijzer van £ 3.4.— een zeer ruime marge voor winst over. Door genoemden deskundige wordt dan ook de kans van slagen bij de oprichting van een ijzer- en staalwerk met een capaciteit van 200 ton ruw ijzer per dag, als waarvan de Pretoria Iron Mines Ltd. momenteel de oprichting voorbereidt, zeer gunstig beoordeeld. De voor hare ontwikkeling zeer geschikte tijdsomstandigheden zullen der jonge industrie gelegenheid geven over de moeilijkheden der beginjaren heen te komen en daarna is niet in te zien, waarom Zuid-Afrika, dat binnen eigen grenzen beschikt over bruikbare kolen en voortreffelijke ijzerertsen in zeer groote quantiteiten, niet een rol van betekenis zou kunnen spelen in de wereldijzerproductie. Voor het zoover komt, zal het natuurlijk noodig zijn zéér groote kapitalen vast te leggen in de nieuwe industrie. Wellicht dat Nederland daarbij door daadwerkelijken steun op lucratieve manier zijn sympathie voor Zuid-Afrika kan bewijzen.

J. RUEB.

EEN NIEUWE BANK TOT WEDEROPBOUW VAN OOSTENRIJK.

Een van de jongste pogingen tot practische uitvoering van het in het laatste jaar veelvuldig in schrift behandelde probleem tot wederopbouw der Centrale Rijken is de oprichting der in Juli geconstitueerde *Reconstructiebank voor Oostenrijk* te Den Haag.

Kort na het sluiten van den wapenstilstand in November 1918 hebben verschillende handelshuizen getracht hunne vóór den oorlog bestaande relaties weer op te zoeken om te zien in hoeverre de destijds verbroken verbindingen weer op de oude basis konden worden gecontinueerd. Verschillende transacties werden sindsdien afgesloten, welke meestal gebaseerd waren op het vertrouwen, dat men in vroegere oude relaties stelde en die veelal naar behooren werden geliquideerd, hoewel, vooral toen de kronenkoers later aanzienlijk terugliep, menige Oostenrijksche firma onmachtig bleek aan hare verplichtingen te voldoen, waardoor verschillende contracten niet werden nagekomen. Sommige leveranciers hebben zich toen boven-

dien niet ontzien, teneinde hunne verliezen te beperken, goederen van minderwaardige kwaliteit te leveren, welke handelwijze het hoe langer hoe moeilijker maakte uit Oostenrijk goederen te betrekken. De economische en politieke toestand, de geïsoleerde ligging, afgesloten van den zeeweg, en het steeds dreigende gevaar eener Russische invasie schrikten velen af, zoodat het zakendoen zich voornamelijk beperkte tot het leegkopen van Oostenrijk voor zoover het voorwerpen betrof die men daar bij dalenden koers billijk kon kopen; aan een ernstige poging om een relatie aan te knopen met een der vele in Oostenrijk bestaande modern ingerichte en financieel goed gefundeerde fabrieksconcerns werd tenslotte niet meer gedacht.

Deze toestand kon niet zoo blijven voortduren. De regeering begon met een stopzetting van bovengenoemden uitverkoop en zon tegelijk op middelen om het geschokte crediet en het verloren vertrouwen wederom te herstellen, terwijl van particuliere zijde een legio aantal plannen naar Holland kwamen, allen beoogend de buitenlandsche relaties met Holland en over Holland met andere landen te herstellen. De meeste dezer projecten waren echter al te eenzijdig, daar men veelal zeer lange en groote credieten trachtte te verkrijgen, waarbij niet voldoende zekerheid kon worden gegeven, dat de gezonden grondstoffen niet in beslag zouden worden genomen en dat de regeering met het disponibel stellen van buitenlandsche valuta en het geven van uitvoerpermisatie geene moeilijkheden zoude maken.

Bij de oprichting van de Reconstructiebank nu zijn deze en andere moeilijkheden zooveel mogelijk vermeden. De Oostenrijksche regeering participeert voor een belangrijk deel in het kapitaal der Bank, en heeft in een contract met de Bank verschillende faciliteiten toegezegd.

Op deze wijze wordt dan een plan verwezenlijkt, waarbij de credietnemer niet met leeggehanden komt, door zijn deelname als het ware vanzelf de garantie stelt, dat hij zijn volle medewerking tot het welslagen der onderneming zal geven en reeds aanstonds, door het inruimen van faciliteiten, blijk geeft het handelsverkeer krachtig te willen steunen. Bij Wet van 16 Juli 1920 werd bovendien aan den buitenlandschen grondstoffenleverancier het recht van eigendomsvoorbehoud op de door hem verstrekte grondstoffen verleend, waardoor ook tijdens de bewerking in de fabrieken de geleverde grondstof of daaruit gemaakte fabriekaten zijn eigendom blijven.

De Reconstructiebank voor Oostenrijk heeft haar zetel te 's-Gravenhage, Javastraat 68. Haar kapitaal bedraagt f 10.000.000, waarvan f 4.000.000 gestort.

De Bank die opgericht werd op initiatief van de Rotterdamsche Bankvereniging met medewerking van verschillende vooraanstaande firma's op industrieel en commercieel gebied in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zal haren werkkring voornamelijk uitoefenen in de richting van het financieren en geven van grondstofcredieten aan modern ingerichte, goed geleide fabrieken. Zij zal slechts credieten verschaffen aan die fabrieken, welke hunne afgewerkte fabriekaten kunnen exporteeren naar landen met gezonde valuta, waardoor het mogelijk wordt in dezelfde valuta te betalen als waarin de grondstoffen werden aangekocht, zoodat het omzetten van goede guldens in slechte kronen wordt voorkomen, terwijl daarbij tevens voor den Oostenrijkschen ontvanger het koersrisico, dat tot op heden vele aanvankelijk schoonschijnende transacties achteraf tot rampspoedige zaken deed worden, geëlimineerd kan worden.

Voor een onder zoo wisselende toestanden werkende bank is het uit den aard der zaak van zeer groot belang in Oostenrijk zelve een relatie te hebben, die niet alleen voortdurend toezicht houdt op de uitvoering van afgesloten veredelings- en andere credieten, maar die ook elke inkomende aanvraag met grondige kennis

van personen en verhoudingen kan beoordeelen, en aldus over elke aanvraag een waardevol advies kan uitbrengen. De Reconstructiebank heeft zich nauw verbonden aan de „Treuga" Akt. Ges. für Veredelungsverkehr und Treuhändige Güterverwertung, welke maatschappij in Juni 1920 met een kapitaal van Kr. 30.000.000, werd opgericht en waarin verschillende vooraanstaande personen op financieel en industrieel gebied zitting namen. Deze maatschappij die behalve als gewone handelsfirma optreedt als bemiddelaar voor export-industrieën, houdt zich bovendien als *Trustee* bezig met het uitoefenen der controle op de door de Reconstructiebank verleende credieten, terwijl zij de eerste beoordeeling heeft van alle credietprojecten.

De Reconstructiebank voor Oostenrijk financiert naast hare, met eigen middelen gegeven credieten, ook andere particuliere transacties met Oostenrijksche firma's, waarbij zij hare cliënten de gelegenheid opent gebruik te maken van hare *Trustee* te Weenen, waardoor voor vele firma's het zaken doen met Oostenrijk weer mogelijk wordt.

De Bank stelt zich voor langs dezen weg te geraken tot een wederopleven van de relaties tusschen Oostenrijk en andere landen en zoekt te dien einde haren werkkring tevens in de richting van bemiddeling bij het aanknopen van relaties.

Het zal vermoedelijk geen gemakkelijke taak blijken in Oostenrijk, dat wel het meeste van alle landen van den oorlog geleden heeft, belangrijke verbeteringen tot stand te brengen. De omstandigheid echter dat er in het huidige Oostenrijk een groot aantal fabrieken bestaan, die ook voor den oorlog reeds tot de groote export-industrieën behoorden, gecombineerd met het feit dat als spoorwegknooppunt en handelscentrum Weenen toch steeds zal blijven de doorvoersplaats naar het Oosten en vestigingsplaats voor alle groote instituten, die naar dat Oosten hunne voelhorens uitstrekken, geeft gegronde hoop dat het streven om aldaar een blijvende reconstructie te bewerken, — mits krachtig opgezet en goed ondersteund, — succes zal hebben.

C. v. D.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De mijnwerkerskwestie; de onderhandelingen met Rusland; werkloosheid; geldproblemen.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 24 dezer:

The sands are rapidly running out, and no man, at the hour of writing can say whether there is to be peace or war as the upshot of the proceedings which are still in train. So far only the demand for an immediate reduction in the price of coal has disappeared as a bone of contention, but this has had the effect of making the wage question a still more serious feature, for the prestige of the Federation is now involved. The Government has offered to submit the matter to any tribunal the miners like: alternatively, there has been put forward by the Prime Minister a proposal of an increased wage following an increased output, complementary to which there is to go on an inquiry into the causes of reduced output between the owners and the miners. There is nothing substantially new in all this; Sir Robert Horne has all along moved along these lines. The only new feature in the situation is a certain cleavage inside the ranks of the miners themselves: for, according to the official report of the Delegate meeting yesterday Mr. Smillie himself would seem in favour of submitting the proposal to arbitrate to the vote of the whole movement, a proposal which the advanced districts managed to get defeated by a large though not overwhelming majority. The leaders are now in a most difficult position, for they are faced by the danger of disruption within the Federation itself. The South Wales miners have already in the past threatened to

leave the Federation, and pursue an autonomous policy: this danger will be increased if in the end the moderates win. On the other hand, if there is a strike, and the movement is beaten, as there is a very considerable chance of its being, then the conservative districts, especially the Nottingham and Yorkshire Unions, will on their side threaten secessions. Quite apart from this, the cost of the strike will be enormous and the Federation, even if it emerges victorious, will be badly off financially for a long time to come, its political and economic influence therefore diminished.

It is very difficult to get an idea of how the Labour Movement as a whole really regards the situation. I find opinion in the movement divided very much on class lines: the middle class elements on the whole opposed: the trade union element more inclined to support. This is a generalisation from which must be excluded the left-wing of whatever social elements it is composed: here of course there is unanimity. The wage-problem is such an ever present preoccupation of the trade unionist that it would be a folly to expect him to think on broader lines, but even here there is an attempt to provide a moral justification in the statement that „the Government wants the strike.”

One hears rather less of the probability that a general election will be fought on the issue: but this seems to me to confirm the rumours that there will be one, only politicians are biding time. If public opinion turns against the miners if the strike comes, then the election will happen. As things are, there has been very little excitement, because everyone has been hoping that the strike will be settled; but once the issue is clearly defined, there may such a revulsion in favour of the authorities that from their point of view, they would be missing a golden opportunity. The Labour people console themselves with the reflection that in any event their representation in the House of Commons will be largely increased: a belief for which I can find little real justification. The political pitch has been badly queered by the folly of the „Daily Herald”, and I believe that Labour people almost pathetically unable to take an objective view of their chances, with the exception of a very few individuals.

It is rather a grim commentary on the confusion of mind which attends these labour struggles that Mr. Hodges, the very able lieutenant of Mr. Smillie, is to represent Labour at the forthcoming conference organised by the Fight the Famine Council on the present distress in Europe. A strike would of course inflict a heavy blow on an already overburdened world, and yet is quite true that men like Mr. Hodges are absolutely sincere in their desire to better conditions. All they lack is the power to put two and two together, and it is really difficult to urge that they are any worse than their opponents. „Fine words butter no parsnips”, says an English proverb, and I find nowhere a true realisation of the position in Europe.

For, if the miners hope to divert the export surplus profit to their own pockets, and have attempted to gain public support by demanding that a portion shall be diverted to the pockets of the consumer, one can have almost as little sympathy with the demand of the Government that the surplus shall be used for the public finances. Looking at the matter from the „European” viewpoint, since the surplus is got virtually at the expense of the unfortunate European consumer, there is everything to be said for using the surplus for the relief of distress. This is the point of view of those who can support neither the Government nor the miners in the present situation.

As the Manchester Guardian puts it, „an impenetrable fog is once more settling on Russia now. It is a fortnight since M. Kameneff has left: and no further steps have been taken by the Government either to clear up the situation on the political side, or to advance it on the economic. The position as a whole

is as unsatisfactory as it well could be: and in addition to the rising hopes that are being put on Wrangel and his forces, we must now reckon on a further obstacle to the resumption to relations, i.e. the incredible folly of the „Herald” in coquetting with Russian gold, as well as the suspicion that the Russians have not been playing straight with the Government. I am inclined to believe that M. Krassin is left here in order not to advance trade, but in order that the Government may demonstrate the hopelessness of attempting trade. They will be able to say „We have allowed M. Krassin to stay here, he is open to take any orders for Russian produce and give out contracts for goods in return, but nothing is being done.” The fact that there is such an atmosphere of suspicion about the Reds is in itself enough to prevent any trade from being done, apart from the difficulty of knowing whether in fact goods will be allowed to get to Russia and from thence. The Council of Action is dead, and is now only a useful stick to beat the Labour Party with, and, in short, the supporters of renewed relations with Russia are in a hopeless position.

The September issue of the „Labour Gazette” is now available, and permits of some interesting questions being answered. Firstly, as to the cost of living at the beginning of the present month. The Retail Index Number of the cost of food on the 1st of the month, as compared with July 1914, showed a rise, for the United Kingdom as a whole, of 167 per cent. Including rent, clothing, fuel and light, the percentage increase over July 1914 was 161 per cent. It is important to remember that this result is arrived at by taking the same articles, the same quantities, and so far as possible, the same qualities, throughout the period. Consequently, the index has been vigorously attacked, by, for instance, so distinguished an authority as Prof. Bowley, as giving a completely misleading picture of the actual situation, for standards have changed for all classes, owing to the virtual absence of some of the things included in the pre-war standard of life.

Secondly, the question of unemployment in recent weeks can be answered statistically. Taking first the Trade Union index, this shows that at the end of August the were unemployed 1.6 per cent of the workers covered by the return, being 0.6 per cent less than at the corresponding period last year, and 0.2 per cent more than at the end of July. So far as the workers in the insured trades are concerned, the percentage unemployed on the 27th August was thus:

	Increase or decrease on		
	August '20	Month ago	
Males.....	2.89 %	+ 0.10	} Under Act of 1911
Females....	3.63 %	+ 0.28	
Males.....	1.86 %	+ 0.01	} Under 1916 Act.
Females....	4.46 %	+ 0.66	
All Industries Combined:			
Males.....	2.65 %	+ 0.07	
Females....	4.18 %	+ 0.54	
Total.....	2.88 %	+ 0.15	

The total number of persons insured under the two Acts of 1911 and 1916 is 4.2 millions, of whom six-sevenths are males. Of course, these two acts leave untouched certain important industries, notably the textile trades. Nor do they deal with the out-of-work ex-service men. Of these are still 142,600 unemployed, whilst in the textile industries, judging from returns made by employers employing 250,000 workers, there has been a decline of 0.7 per cent in the available volume of employment: though in the woollen, worsted, jute and hosiery industries there have been improvements. The heaviest decline is in the lace trade, where the decline is 2.6 per cent.

The currency problem continues to excite interest: this week the papers quote from a lecture delivered at the Congress of the Chambers of Commerce of the British Empire at Toronto by one of

the Directors of the London, Joint City and Midland Bank, Mr. Darling. The City and Midland has been associated with the idea of a note issue based on Bills of Exchange for some time, owing to the advocacy of this idea by the late Sir Edward Holden. Mr. Darling goes one step further, and desires to associate his new note issue with the stabilisation of exchange between the various parts of the Empire: the idea being that there should be an uniform currency, or, at least a local Currency kept at par with the Bank of England note (which is henceforth to be backed by bills). Mr. Darling seems to share Prof. Cassel's fear that the gold supply of the world will be too small to serve as a basis for currency in the future, as commanding too high a price. So far as can be seen, Mr. Darling does not deal with the problem of inflation at all, nor with the question of how parity can be maintained, in the event of one of the countries exhausting its balance. This is really the crucial point, either the central bank will lend, in which case we increase the currency, for the basis of which bills will serve, consequently the Empire currency as a whole will depreciate in terms of other currencies; or the Bank does not lend, in which case a country which has temporarily exhausted its balance will have to obtain fresh funds by offering its goods at a discount, which is equivalent to a depreciation of the exchange. The idea that because bills are based on goods there can never be too much money seems to fascinate some business men.

There have been several oversubscribed issues in the last few days, but the new Housing loan of which I wrote last week, is not one of them. The underwriters have in fact been left with 74 pCt. of the issue on their hands. This is now becoming normal in the case of these issues, the investor hoping that he will be able to buy at a discount later on, a fact which seems to indicate that the issue price is rather too high as compared with other securities available.

The „Times” refers this morning to the growing tendency to pay, not by means of cash derived from the banks in the shape of loans and overdrafts, but by means of acceptances, which it states has the „advantage, that it tends to hasten the sale of goods and to check fresh inflation of credit and prices.” This is surely financial heresy. The recipient of the acceptance will do his best to turn the bill into cash as soon as possible, so that the demand for accommodation is simply thrust upon the banks indirectly, instead of directly. Quite possibly the sale of goods will be hastened, but will it be at lower prices? Obviously not. The idea that things will get better if payment can be postponed by promising to pay in three months time, or whatever it may be, is patently absurd. The whole policy seems to me to be a reversion to the state of affairs of the period immediately after the passing of the Bank Act of 1844, when the new currency stringency was equally followed by the widespread use of acceptances, with results that can be studied in the pages of Gilbert's „Banking”, who knew what he was talking about, having had to live through the trouble that ensued.

The floating Debt position this week is as follows:

	Sept. 18/20	Increase or decrease on previous Week
Advances from Bank of England	£ 31.000.000	£ 12.250.000 less
Advances from Government Depts. ..	„ 144.441.000	„ 9.250.000 less
Treasury Bills Outstanding	„ 1.083.099.000	„ 17.226.000 more
Total	£ 1.268.540.000	„ 4.274.000 less

This increase in the Treasury Bills is said to be due to the policy of the Bank of England in discounting October maturities, provided the money is reinvested in December maturities. Consequently, next month the Government must find the where-

withal to meet the discounted maturities, which will of course lead to increased borrowing from the Bank, on Ways and Means Advances.

The Bank Return shows the following variations:

Public Deposits	£ 1.505.730 increase.
Other Deposits	„ 17.127.478 decrease.
Government Securities ..	„ 20.585.000 decrease.
Other Securities	„ 5.331.782 increase.
Reserve	„ 350.054 decrease.
Circulation	„ 321.330 increase.
Coin and Bullion	„ 28.724 decrease.

Proportion 13½ pCt., being an increase of 1¼ per cent.

The explanation of these movements is not very difficult: the market lent the Government about 17 millions on Treasury bills, as is seen from the floating debt returns. It borrowed £ 5 millions from the Bank, and the Government repaid £ 20 millions to the Bank. There has been a net decline in deposits of 15.6 millions, and a net decline of 15.3 millions in securities, as a consequence of these changes.

The Currency note Return shows a decline of £ 1.273.449 in the total of notes outstanding, the issue being this week £ 349.667.412. The notes called in but not yet cancelled show a decline of about £ 100.000, whilst the note and gold cover is 13.48 per cent, as against 13.43 per cent last week.

At the Court Meeting of the Bank of England, the Directors met with some criticism on the amount of dividend. The present dividend of 10 per cent per annum, less income tax, was stated to be inadequate, being only equal to 7 per cent free of tax, and it was argued that the Bank was doing too much without adequate return. The Governor answered in a conciliatory tone: the Bank could not profiteer at the expense of the State, and had not done so during the whole course of the War. The holders of Bank Stock were in no worse position than other holders of Trustee Securities. The profits of the Bank for the halfyear were announced to have been £ 513.511.

It is reported in the „Times” to-day that Norwegian banks are finding it impossible to dispose of South American bills in London. The explanation is the stagnation of coffee exports, „Russia and Germany.... buying practically nothing.” The logic of facts is beginning to tell, and the statesmen of the world cannot pursue the ostrich policy of keeping their heads in the sands of illusion very much longer.

AANTEKENINGEN.

De regeering en de Maatschappij „Zeeland”. — Uit een oogpunt van algemeene verkeerspolitiek van belang is het dezer dagen ingediende wetsontwerp tot verleening van financieelen steun aan de Maatschappij „Zeeland”. Voorgesteld wordt in het kapitaal der „Zeeland” deel te nemen en een geldelijk rentegevend voorschot aan de maatschappij te verstrekken. Verder wordt dan nog f 500 uitgetrokken voor belooning van den Regeeringscommissaris over een half jaar. Hieronder volgt de memorie van toelichting:

Het is aan de Regeering gebleken, dat de Stoomvaartmaatschappij „Zeeland”, ondanks de door haar wegens postvervoer genoten vergoeding, in de eerstvolgende jaren zeer waarschijnlijk met groote financieele moeilijkheden te kampen zal hebben. Aangezien de Regeering het een nationaal belang acht, dat de „Zeeland”, die na het uitbreken van den wereldoorlog al het hare gedaan heeft om hare uit het postcontract voortvloeiende verplichtingen na te komen, de nationale Vlissingsche lijn ook in de toekomst zal kunnen handhaven, is door haar overwogen op welke voor den Staat minst bezwarende wijze financieel steun zou kunnen worden verleend, ten einde het voortbestaan van die lijn zoo eenigszins mogelijk te verzekeren.

De vraag is uitvoerig besproken in bijeenkomsten van de betrokken Ministers met vertegenwoordigers der belanghebbende groepen.

Als resultaat van deze besprekingen is, behoudens de

goedkeuring door de Staten-Generaal, deze oplossing aangaande, dat de Staat van de Spoorwegmaatschappijen, die groot-aandeelhouders in de „Zeeland” zijn, hare verduizend aandeelen van nominaal tweehonderd-en-vijftig gulden a pari zou overnemen en aan de „Zeeland” met twee van hare in aanbouw zijnde schepen als onderpand een voorschot van f 2.400.000 zou verstrekken tegen eene cumulatieve rente van 6 pCt. 's jaars, waarvan 4 pCt. zal worden genoten vast, en de overige 2 pCt. naar gelang en voor zoover de winsten in opvolgende jaren, na statutaire afschrijving, meer bedragen dan 6 pCt. over het aandeelkapitaal en onder bepaling, dat het onderhavige ontwerp van wet zou worden ingediend, tenzij de statuten zouden zijn aangevuld in dien zin, dat besluiten tot verandering van de statuten of tot ontbinding der vennootschap vóór den statutair bepaalde tijd (1 October 1938) niet verbindend zijn dan na de goedkeuring te hebben verkregen van den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel en onder voorwaarde, dat deze Minister een Regeeringscommissaris zal kunnen benoemen tot het uitoefenen van toezicht.

Overeenkomstig deze onderhandelingen is door de vergadering van aandeelhouders van de „Zeeland” van 10 Juli 1920 tot het aangaan van bedoelde geldleening, alsmede tot het wijzigen der statuten, in bovenbedoelden zin besloten.

Mitsdien wordt thans uitgetrokken een bedrag van drie miljoen vierhonderd duizend vijfhonderd gulden (f 3.400.500), waarvan een miljoen gulden benodigd voor de overneming van de vierduizend aandeelen van de Spoorwegmaatschappijen, twee miljoen vierhonderd duizend gulden voor het rentegevend voorschot en vijfhonderd gulden als belooning van den Regeeringscommissaris over een half jaar.

De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,
H. A. VAN IJSELSTEIJN.

De Minister van Financiën,
DE VRIES.

De Minister van Waterstaat,
A. A. H. W. KÖNIG.

Suikerproductie der wereld. — Wij laten hier volgen de laatste taxatie der wereldsuikerproductie voor 1919/20 door Willet & Gray in vergelijking met hunne vorige (1 April) taxatie:

Bietsuiker.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Europa.....	2.762.794	2.809.000 tons
Ver. Staten.....	652.957	650.000 „
Canada	16.500	16.500 „
Bietsuiker Totaal	3.432.251	3.475.500 tons

Rietsuiker.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Ver. Staten.		
Louisiana	108.035	103.202 tons
Portorico	426.631	426.631 „
Hawai	507.000	500.000 „
West Indië.....	12.000	12.000 „
Cuba	3.650.000	4.000.000 „
Totaal Ver. Staten ..	4.703.666	5.041.833 tons

Dit verschil van 338.167 tons wordt voornamelijk veroorzaakt door de 350.000 tons lagere taxatie voor Cuba, doch volgens de nieuwste berichten zal deze oogst 3.850.000/3.900.000 tons bedragen.

Britsch West-Indië.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Trinidad	65.000	65.000 tons
Barbados	50.000	70.000 „
Jamaica	50.000	50.000 „
Antigua	15.000	12.000 „
St. Kitts	11.000	11.000 „
Overig Br. West-Indië ..	10.000	10.000 „
Totaal Br. West-Indië	201.000	218.000 tons

Dit verschil van 17.000 tons wordt voornamelijk veroorzaakt door de 20.000 tons lagere taxatie voor Barbados.

Fransch West-Indië.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Martinique	22.000	22.000 tons
Guadeloupe.....	31.000	31.000 „
San Domingo.....	150.000	180.000 „
Haiti	5.000	5.000 „
Totaal Fransch W.-Ind.	208.000	238.000 tons

Dit verschil van 30.000 tons wordt veroorzaakt door de 30.000 tons lagere taxatie voor San Domingo.

Mexico.....	50.000	50.000 tons
-------------	--------	-------------

Centraal Amerika.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Guatemala	15.000	15.000 tons
Overig Centr. Amerika..	20.000	20.000 „
Totaal Centr. Am. ..	35.000	35.000 tons

Zuid-Amerika.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Demerara	90.000	90.000 tons
Suriname	12.000	12.000 „
Venezuela (uitvoer)...	18.000	18.000 „
Ecuador	7.000	7.000 „
Peru.....	300.000	250.000 „
Argentinië	260.000	260.000 „
Brazilië	187.000	187.000 „
Totaal Zuid-Amerika..	874.000	824.000 tons

Dit verschil van 50.000 tons meer wordt veroorzaakt door de hogere taxatie voor Peru.

Totaal Amerika.....	6.106.666	6.441.833 tons
---------------------	-----------	----------------

Werd dus 315.167 tons *lager* getaxeerd dan vroeger.

Azië.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Britsch-Indië	3.001.000	2.800.000 tons

De nieuwe taxatie voor Britsch-Indië is 201.000 tons meer dan de vorige. Dit land kunnen wij echter buiten beschouwing laten voor „Wereldsuiker”, daar de productie geheel in het land zelf geconsumeerd wordt.

Overig Azië.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Java	1.335.763	1.335.763 tons
Formosa en Japan	300.000	300.000 „
Philippijnen (uitvoer)..	225.000	225.000 „
Totaal overig Azië ..	1.860.763	1.860.763 tons

Australië.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Australië.....	175.000	175.000 tons
Fidsji-eilanden	60.000	60.000 „
Totaal Australië	235.000	235.000 tons

Afrika.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Egypte (plaatselijk verbruik)	90.000	90.000 tons
Mauritius	235.490	235.000 „
Reunion	40.000	40.000 „
Natal	150.000	150.000 „
Mozambique	50.000	50.000 „
Totaal Afrika	565.490	565.000 tons

De nieuwe taxatie is 490 tons *hooger* wegens hogere taxatie Mauritius met dit cijfer.

Europa.	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Spanje	3.000	3.000 tons
Totaal Rietsuiker ..	11.771.919	11.905.596 tons
Totaal Bietsuiker ..	3.432.251	3.475.500 „
Totaal	15.204.170	15.381.096 tons

Recapitulatie:	Nieuwe Taxatie	Oude Taxatie
Amerika	6.106.666	6.441.833 tons
Azië.....	1.860.763	1.860.763 „
Australië.....	235.000	235.000 „
Afrika	565.490	565.000 „
Europa (Spanje)	3.000	3.000 „

Riet.....	8.770.919	9.105.596 tons
Biet.....	3.432.251	3.475.500 „
	12.203.160	12.581.096 tons

Willet & Gray's taxatie is dus \$77.936 tons lager dan de vorige; neemt men daarbij echter in aanmerking dat de Cuba-oogst ruim 200.000 tons te laag getaxeerd wordt; dan wordt het verschil met de oude taxatie van den wereldoogst tot ca. 150.000 tons gereduceerd.

*Stand der cultures en uitvoer gedurende het tweede kwartaal 1920, in Suriname.*¹⁾ — De weersomstandigheden waren niet gunstig, het kleine droge seizoen heeft zeer lang aangehouden, pas half Mei is het groote regenseizoen ingetreden. Zooals reeds in het 1e kwartaaloverzicht werd vermeld, is een groot gedeelte van de jonge cacaovruchten tengevolge van die aanhoudende droogte verloren gegaan; slechts enkele plantages hebben een gelijke hoeveelheid product als in 1919 in denzelfden tijd werd verkregen, geoogst.

De vooruitzichten op een napluk zijn ongelijk, daar-

¹⁾ Zie pag. 524, jaargang 1920.

van valt nog niets met eenige zekerheid te zeggen.

De stand der Liberiakoffie is gunstig, de droogte heeft het aanrijpen der koffiebessen tegengehouden, thans is men echter overal bezig met oogsten en wordt een goede oost verwacht.

Op den groei van het jonge suikerriet was de droogte van grooten invloed, na het invallen van de regens heeft het riet zich krachtig ontwikkeld en is thans de stand over 't algemeen gunstig, vooral op de lagere gronden en wordt een normale oogst verwacht.

De vooruitzichten voor de rijstcultuur, welke zich in de laatste jaren zoo belangrijk had uitgebreid, zijn zeer twijfelachtig. Door het laat invallen van het regenseizoen kan pas in Mei met het uitzaaïen van de rijst voor bibit worden begonnen, zoodat de cultuur minstens 6 weken ten achter is bij andere jaren. In het Noorden van Nickerie, het meest belangrijke rijstdistrict der kolonie, waar het regenseizoen begin Juni is ingetreden, is de rijstcultuur zeker twee maanden achter bij andere jaren. Houdt het regenseizoen wat langer aan dan gewoonlijk het geval is, dan kan nog veel terecht komen; de kans op een goeden rijstooft is echter vrijwel verstreken.

De uitvoer der voornaamste producten over het 2e kwartaal 1920 bedroeg:

		2e kwartaal April-Juni	Totaal over Januari-Juni
Balata	K.G.	76.852	119.542
Cacao	"	773.597,5	846.158,5
Koffie	"	91.819	490.051,5
Maïs	"	208.800	307.282,5
Suiker	"	791.006	3.029.247
Rum	L.	83.084,5	108.854,5
Huiden	K.G.	1.884	8.346
Hout	M ³	1.019,5	2.247,5
Letterhout	K.G.	14.271	41.163
Goud	Gram	115.816,7	232.051,4

BOEKAANKONDIGING.

Staatstelefoonexploitatie, Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de technische wetenschap, door C. E. A. Maitland, electrotechnisch ingenieur, Juni 1920.

Na de eenigszins moeizame lectuur van dit onnoodig omvangrijke boek is het niet, zooals ik hoopte, met onverdèeld genoegen, dat ik voldoe aan het verzoek der redactie om bovengenoemd proefschrift aan te kondigen. Met een variant op een oud latijnsch advies aan auteurs kan ik mijn hoofdindruk van het boek het bondigst aldus samenvatten: *multa sed non multum*. Het zeldzame feit, dat een technisch ingenieur zijn studievak ook van anderen kant tracht te bezien, verdient op zichzelf waardeering. Want, zeide niet Dr. Kraus het herhaaldelijk (b.v. in „De Ingenieur” van 6 Juli 1912), dat „voor een richtig bestuur in tal van bedrijven er méér wordt gevorderd dan alleen technische kennis?” Dat er „onder onze hedendaagsche ingenieurs nog velen worden aangetroffen, niet het minst onder hen, die openbare betrekkingen bekleeden, die voor de economie eener zaak niet veel gevoelen?” De schrijver maakt dus uitzondering op de ingenieurs, die volgens Ir. Blocker („De Ingenieur” 4 Febr. 1911) „het door hen geleerde als doel beschouwen, niet als middel om het leiderschap te veroveren in industriele en andere ondernemingen.” hij is dus rara avis onder „de technologen, die niet economisch zijn aangelegd, en die zijn er, helaas, vele” (Ir. Enno v. Gelder in „De Ingenieur”, 8 Juni 1916). Het werk van den heer Maitland is één van de teekenen, dat bij den ingenieur de belangstelling in economische vraagstukken wakker wordt, dat hij tot het besef komt eerst dan leidende betrekkingen naar wensch te zullen kunnen vervullen, wanneer hij behalve den technischen kant ook de economische

zijde beziet” (Dr. Kraus, in „De Ingenieur”, 7 Jan. 1911).

Verdiend het werk uit dit oogpunt waardeering, van meer belang is de vraag, of het ook blijk geeft van „den economischen zin”, die Kraus noodig acht, „om den ingenieur er van te doordringen, dat zijn (technische) arbeid als regel ten doel heeft om op de meest economische wijze in een bepaalde behoefte te voorzien,” dat m.a.w. de techniek op zichzelf veelal geen doel, doch steeds middel moet zijn in dienst van de economie van het bedrijf. En die vraag is m.i. ontkenend te beantwoorden; ook dit boek lijkt mij een bewijs van het juiste inzicht des heeren Collette, die in de vergadering der vereeniging van Delftsche ingenieurs in September 1915 als zijne, wellicht op lange ervaring gegronde, meening uitsprak, „dat voor alle ingenieurs economisch onderrecht zeer noodig is;” het werk bewijst m.i. nog meer de noodzakelijkheid van de o.a. reeds door den heer Gerlings in „De Ingenieur” van 11 Dec. 1915 verdedigde, scheiding van de technische en economische studie, m.a.w. op de instelling van een afzonderlijk economische studie-richting aan de Technische Hoogeschool.

In economisch opzicht schiet n.m.b.m. dit boek tekort; het behandelt de staatstelefoon-exploitatie te veel van den administratieve kant. „Geschreven in de jaren 1916 en 1917 in Ned.-Indië” — toen de schrijver n.f. in het gouvernementsbedrijf werkzaam was — draagt het de sporen van de door hem gevoelde „zeer bezwarende omstandigheid van het geheel ontbreken van Europeesche litteratuur”. Volgens zijn voorwoord is „het werk hoogstens te beschouwen als een voorloopig onderzoek, een verzameling van partieele schetsen en studies, ten doel hebbende de wegen te vinden, waarlangs zich de organisatie van het staatstelefoonbedrijf zal kunnen ontwikkelen.” Op mij maakt het den indruk van een verzameling administratieve nota's, voor een deel over onderwerpen van internen aard. En ook als zoodanig zou het aan waarde hebben gewonnen, als de schrijver zich meer *boven* „den dienst” had gesteld. Ik denk hier speciaal aan de behandeling van een partij kiezen in zuiver „ambtelijke kwesties”; zooals de kibbelarij van den Ir. Mulder over de vraag van het „beheer” van kantoren; onder den weidschen naam van reorganisatie van de telefoonexploitatie, in wezen niet anders dan een „broodstrijd” over de grootere directies tusschen technisch en administratief personeel. De vraag daargelaten of het administratieve, „beheerende” personeel niet wat beter technisch geschoold kan worden; heb ik dien geheelen storm in een glas water, dien ik als chef van de afdeling Telefonie objectief van nabij kon observeeren, evenals al de „ambtenarijties” tusschen die beide categorieën van personeel, die besef moeten toonen van samenwerking, onwaardig gedoe gevonden. Maar in een proefschrift, dat dus wetenschappelijke waarde pretendeert, behooren zulke „problemen” allerminst thuis!

Dat de heer Maitland ze wèl meende te moeten behandelen, is waarschijnlijk één gevolg van zijn onjuiste opvatting, dat „exploitatie” slechts twee kanten heeft, nl. techniek en administratie. Want, zegt hij, „wanneer men van de techniek abstraheert, is wat er overblijft geen exploitatie meer, doch is zuiver administratie, het onbetwist gebied van den H. Bureaucratus!” Hier vergeet de schrijver de waarschuwing van Kraus: de derde, de economische kant van het bedrijf, is de voornaamste. En juist die zijde is de kern der exploitatie; zij is de bedrijfsleiding, de generale directie, berustend aan het Hoofdbestuur, dat als exploitant tot taak heeft het vaststellen van de economische beginselen, waarnaar zowel techniek als administratie zich hebben te richten.

In nog ander opzicht stelt het boek teleur. Waar de auteur een zoo scherp critisch standpunt inneemt

tegenover de tegenwoordige Rijkstelefoonorganisatie, had men van hem mogen verwachten, dat hij zich van die organisatie niet zou afmaken met de mededeeling, „dat het niet in zijn bedoeling heeft gelegen een bepaald voorstel te doen voor de organisatie van het staatstelefoonbedrijf.” La critique est aisée, mais l'art est difficile?

De schrijver gebruikt onmoedig „dikke woorden”: b.v. „algeheele overname door den Staat ook van de lokale Rijkstelefoonnetten der groote gemeenten” — overigens door hem volkomen terecht verdedigd — „zou onder de auspiciën der tegenwoordige Rijkstelefoonorganisatie hoogstwaarschijnlijk tot een débâcle leiden”; de gevolgen van het niet verplicht stellen van het kostprijs-beginsel als grondslag van de tarieven „zouden hoogstwaarschijnlijk de afmetingen aannemen van een nationale ramp.” Dat dit wel lichtelijk overdreven is, moge hieruit blijken, dat, terwijl in de jaren 1908—1917 de door Schr. bepleite verplichting om het „dekkingsbeginsel” toe te passen op de telefoontarieven niet bestond, deze integendeel werden verlaagd, het nadeelig saldo van 3,11 pCt. van het kapitaal in 1908 was veranderd in een voordeelig saldo, een „winst” van 14,31 pCt. in 1917. — En waar hij op blz. 59 zegt: „het zijn in hoofdzaak mijne gedachten over dit onderwerp (der organisatie), die in de volgende hoofdstukken zullen worden uitgesponnen,” daar is het wel zeer teleurstellend op blz. 91 te lezen, dat „het vanzelf spreekt, dat het uitwerken van dit vraagstuk (welken vorm aan het bedrijf moet worden gegeven) geheel buiten het kader van dit werk valt.” Te meer, waar in onze dagen de vraag omtrent den meest wenschelijken vorm van overheidsbemoeiing met het economisch bedrijfsleven zoo allerwege op den voorgrond treedt (men denke hier slechts aan de socialisatie-idee), was het m.i. juist de hoofdtaak van een wetenschappelijk spinner van denkbeelden over organisatie van een der grootste overheids-„bedrijven” méér te geven dan slechts „beschouwingen”, die „in hoofdzaak ten doel hebben het terrein te verkennen en hier en daar bakens uit te zetten.” Beschouwingen, waarin ik geen nieuwe gezichtspunten of oorspronkelijke denkbeelden vermocht aan te treffen, maar die goeddeels lijdten aan het ontbreken van soliden economischen ondergrond. Het zou gaan buiten het bestek van deze aankondiging om al de opmerkingen in economicis te vermelden, waartoe het boek aanleiding geeft; ik moet dus volstaan met enkele kanteekeningen omtrent de min of meer apodictische verklaringen, die des schrijvers economisch inzicht doen kennen. Zoo treft al dadelijk in het eerste hoofdstuk over pro en contra staatsexploitatie, waar hij de nadeelen van particuliere telefoonexploitatie bespreekt, de onbewezen bewering, dat „de belangen van den ondernemer en die van zijn afnemers van nature met elkaar in strijd zijn.”¹⁾ Uit dit economisch verouderde mercantilistische dogma en omdat „goede telefonische gemeenschap tot op zekere hoogte als een belang der gemeenschap moet worden aangemerkt,” deduceert de schrijver de plicht der overheid om te zorgen, dat de belangen van ondernemers en afnemers met elkaar „in evenwicht” zijn; die beide trachten zooveel mogelijk te krijgen en zoo min mogelijk te geven. En omdat naar schrijvers meening er „maar twee middelen zijn om het eigenbelang van den ondernemer binnen redelijke grenzen te houden,” concurrentie en staats-toezicht, en z.i. geen van deze bij het telefoonbedrijf voor dat doel kunnen dienen, blijkt het „hoofdbezwaar tegen particuliere telefoonexploitatie *dus* te zijn de onmogelijkheid om dat private ondernemersbelang terug te brengen binnen de grenzen, die daaraan in het algemeene belang moeten worden gesteld. Een zuiver negatieve en vage beschouwing voor staatsexploitatie, die ruimte laat voor allerlei vragen als: wat is die *natuurrechtelijke* belangenstrijd? tot

¹⁾ Deze en volgende cursiveeringen van mij.

op welke hoogte is telefonische gemeenschap een algemeen belang? wat zijn die *redelijke* grenzen van het *eigenbelang* der ondernemers, etc.? Bovendien spreekt de schrijver zichzelf tegen; want 20 regels vroeger lezen wij, dat „in de meer democratische wetgeving der Vereenigde Staten het systeem (van staatscontrole) uitstekend werkt” en de controleerende lichamen „er werkelijk in geslaagd zijn de belangen van ondernemer en publiek tot elkaar te brengen.” Waarmede eerst uitdrukkelijk gezegd wordt, dat het principieel wél mogelijk is wat de schrijver even verder voor onmogelijk houdt. Een dergelijk betoog lijkt mij niet sterk. —

Het uiterst moeilijke probleem in de rechtsphilosophie over de grenzen tusschen publiek en privaat recht wordt door den schrijver in 5 regels beslist door de bewering, dat „er geen *theoretische* grens is te trekken waar het privaat recht ophoudt en de publiekrechtelijke bemoeienissen van de overheid beginnen.”

Hier komt toch even op de gedachte aan de bekende schoenmakersleest. Maar in de volgende paragraaf over de bezwaren tegen staatstelefoonexploitatie begint de schrijver zijn betoog met een verhandeling over het „abstracte staatsbegrip”, en eischt hij juist wél scheiding van de „twee aangezichten van den modernen staat. De staat kan optreden als beheerder van bedrijven, indien zijn hoofdtaak, d.i. het bevorderen van het algemeen belang in den ruimsten zin van het woord zulks meebrengt, doch doet hij dit, dan *legt hij ook te dien aanzien tijdelijk zijn gedaante van publiekrechtelijk orgaan af* en heeft zich verder te gedragen als elke andere rechtspersoon met overeenkomstige functie”. De logische conclusie zou zijn, dat de Staat als exploitant van bedrijven *privaatrechtelijk* optreedt, en dus de verhouding tusschen den Staat-ondernemer en de afnemers d.z. de telefoonabonné's, de „gebruikers”, ook is van *privaatrechterlijken* aard. Waarom de Staat als verzorger van algemeene verkeersbelangen als *privaatpersoon*, en als behartiger van ander cultuurbelangen (b.v. onderwijs¹⁾, justitie), als *publiekrechtelijk orgaan* optreedt, valt uit het uiterst zwakke betoog van den schrijver niet te begrijpen. Maar het lijkt mij voor de gebruikers, wier belangen de Staats-ondernemer juist wil behartigen omdat zij anders aan de willekeur van het eigenbelang van den privaten ondernemer-monopolist zouden zijn overgeleverd — private monopoly is for the masses — zeer gevaarlijk om, zooals schr. wil, het beginsel van gelijke behandeling van allen eenvoudig over boord te gooien. —

Dat de Staat als exploitant van bedrijven deze niet moet beheeren naar de gebruikelijke departementale opvattingen van administratie, dat hij een commercieel beheer zal voeren, b.v. door middel van zijne commercieele boekhouding, spreekt wel vanzelf. Zooals ik in mijn werk „*Electrisch wereldverkeer*” en verschillende artikelen in het Tijdschrift voor Telefonie en Telegrafie breeder heb uiteengezet — litteratuur, waarvan ik mag aannemen, dat zij den schrijver niet onbekend zou zijn — l'état-industriel ne peut pas opérer comme l'état-juge, l'état-gendarme, l'état-percepteur. De daar behandelde plannen van Webb — een telefoonspecialiteit — en het wetsvoorstel-Steeg, den Franschen minister, tot reorganisatie van de staatsbedrijven, worden door den schrijver in het geheel niet onderzocht.

Evenmin trof ik aan een juist in onzen tijd scherp naar voren komend bezwaar — m.i. het hoofdbezwaar — tegen den tegenwoordigen vorm van staatsexploitatie: de afhankelijkheid der openbare bedrijven van de politieke lichamen: „political contról is the curse of the business, is the curse that lies on the telephone throughout whole Europe. (Webb). — De kunstmatige scheiding tusschen „bedrijven” en

¹⁾ Zoo werden te Amersfoort verordeningen vastgesteld voor de „bedrijven”: „de gemeentelijke voorbereidende scholen” en „de handelsdag- en handelsavondschool”. (Tijdschrift Gemeentebelangen van 15 Augustus 1920).

„publieke diensten” lijkt mij in beginsel onjuist; maar de schr. heeft die nodig, omdat hij beweert, dat van „de zuivere gouvernementsbedrijven het duidelijk vooropgezette doel uitsluitend het behalen van winst is.” Als dat waar was, dan is het onlogisch de tarieven te baseeren op het kostprijsbeginsel; doch dan moet men, uitgaande van des schrijvers praemisse van privaatrechtelijke verhouding, de tarieven, d.z. de prijzen van de geproduceerde diensten, bepalen volgens de moderne waardeleer en de z.g. ruiltheorie, en juist niet naar het kostprijsbeginsel; dat overigens door den auteur ten onrechte als retributie-principe beschouwd wordt. Ook over dit onderwerp zou nog veel zijn te zeggen, doch in een korte aankondiging is daarvoor geen plaats. Alleen moet ik opkomen tegen des schrijvers voorstelling als zoude ik de telefoon gratis voor iedereen beschikbaar willen stellen. De methode, om een zinsnede uit een artikel, los van het verband met het geheel, te lichten, de beteekenis er van om te keeren, bewijst het gevaarlijke en ontoelaatbare van de „redeneering-a-contrario”. In mijn artikel over de „Economische ontwikkeling der Telegrafie en Telefonie” heb ik in 't algemeen den ontwikkelingsgang van private onderneming naar openbare tak van staatszorg geschetst en aangetoond, dat de telefoon is geworden verkeersinstituut m.a.w. bestemd om het *algeméene*, niet het private belang te dienen”. Waaruit de schrijver ten onrechte deduceert, dat ik daarmee zou beweren, dat „de telefoon werkelijk *niet* het private belang dient.” Hetgeen eenvoudig absurd is. Voor de kwestie moge worden verwezen naar mijn artikel „Regaal of Retributie, Economische grondslag der tarieven”, Tijdschrift voor Telefonie Sept./Oct. 1914, en mijn boek „Electrisch Wereldverkeer”, blz. 185, 186, 222, 224.

Het retributievraagstuk is n.m.m. door den heer Maitland onjuist behandeld. Vandaar, dat ook bij de lezing van zijn beschouwingen over „de financieele politiek” allerlei vragen opkomen, waarop men een bevredigend antwoord mist; zijne analyse van de *normale* zelfkosten en een *redelijke* winst is voor mij ten eenenmale onbevredigend. Als richtsnoer voor de tarieven blijf ik, ook na de lezing van des schrijvers betoog over het kostprijsbeginsel — gesteld al dat dit nauwkeurig „per eenheid”, dit is dus „per gesprek”, ware te becijferen, hetgeen ik betwijfel — de voorkeur geven aan het zuivere retributiebeginsel, ook te vinden in art. 254 der gemeentewet als maximum van de te heffen rechten voor het gebruik. Laat men dit los, dan vervalt men — hoe men het ook moge keeren of wenden — noodwendig in het z.g. regaliteitsprincipe. De stelling over de noodzakelijkheid van het „self-supporting”-bedrijf is slechts in hare algemeenheid in zóóver te aanvaarden, dat er op gronden van opportuniteit — b.v. met het oog op de steeds groeiende staatsuitgaven — naar gestreefd *mag* (niet moet) worden om het bedrijf zichzelf te laten bedruipen. En wel als geheel beschouwd. Door den eisch van den schrijver, dat „elk der onderdeelen op zichzelf rendeert”, verliest men de strekking van de telefoon als verkeersinstituut uit het oog, ziet men dit openbare verkeersmiddel slechts als „affaire”, komt b.v. de geheele plattelandstelefonie — door den schrijver niet behandeld — in het gedrang. Het gevaar is dan lang niet denkbeeldig, dat men de inkomsten uit de staatsbedrijven gaat beschouwen als de oude regalia, uitsluitend bestemd om de schatkist te stijven. Dan wordt de „staatsthätigkeit” niet meer „die Erzeugerin der Gebühr”, maar de „Sehnsucht nach Gebühren die Erzeugerin der Staatsthätigkeit”. De natuurlijke betrekkingen — aldus Pierson — worden dan omgekeerd. „Der steuerhungerige Staat kopiert die äusseren Merkmale der Gebühr um die Auflage schmackhafter zu gestalten; aber das wesentliche Moment der Gebühr, die nützliche Leistung, lässt er beiseite.”

Gevolg van des schrijvers „financieele politiek”

zou dan ook zijn, dat de Staat precies als de particuliere onderneming-om-winst, alleen de activ-lijnen en netten zou mogen exploiteeren en juist de streken, die door de telefoon uit hun „isolement kunnen worden verlost”, verstoken zou laten van dit, het algemeen belang dienend verkeersinstituut. —

Op tal van andere stellingen des schrijvers ware heel wat af te dingen. Zoo zou de consequentie van zijne m.i. onjuiste bewering, dat „tusschen telefoon-abonné's en telefondirectie een min of meer commercieele overeenkomst bestaat”, zijn, dat de tarieven niet op het Gebührenprinzip doch op het rein privatwirtschaftliche (gewerbliche) prinzip moeten worden gebaseerd; hetgeen zou passen in zijne opvatting, dat ook het Staatstelefoonbedrijf, „als zaak moet worden beheerd”. Deze opvatting komt er op neer, dat niet de public utility er is voor het publiek, doch dit wordt geëxploiteerd door het „bedrijf”. Waardoor onder de leuzen van z.g. modern bedrijfsbeheer en commercieele gestie eenvoudig de oude leer der regalia opnieuw in het fiscaal belang in toepassing gebracht wordt.

Deze misvatting is hieruit te verklaren, dat, niet-tegenstaande „het op den weg der overheidsbemoeienis ligt om een nieuw, doelmatig verkeersmiddel onder het bereik van zooveel mogelijk personen te brengen”, „de Staat” volgens des schrijvers meening, die ik alweer niet kan deelen, „door het telefoonverkeer te bevorderen in de eerste en voornaamste plaats de groote handelsfirma's en en industrieelen bevoordeelt en slechts in betrekkelijk geringe mate het geheele volk.” Dit uitgangspunt past in de narrow-minded opvattingen van het mercantilisme, waarbij de economische beteekenis van het verkeerswezen voor de geheele volkswelvaart wordt miskend, en dat in de bevordering van de verkeersmiddelen in de eerste plaats ziet bevoordeeling van bijzondere individueele of groepsinteressen. Alsof de Staat, de openbare verkeersmiddelen bevordert, daarmee den handel protegeert, omdat nu eenmaal de kooplieden er het meest gebruik van maken!

Voor al ten aanzien van de voordeelen van het verkeerswezen voor de geheele volkswelvaart geldt nog steeds Bastiat's ce qu'on voit et ne voit pas!

Zoo ooit, dan juist in dezen tijd van verarming der nationale en wereldhuishouding tengevolge van het gewelddadig stopzetten van het verkeer moeten alle middelen tot bevordering van het verkeer worden benut tot herstel van de welvaart. Wegens dat eminente algemeen belang lijkt mij niet juist des schrijvers standpunt, dat de taak van den Staat als telefoon-exploitant zich er toe zou moeten beperken „de behoefte nauwkeurig te volgen”, dat bij Staatsexploïtatie „geen ander doel is dan in een *bestaande* behoefte te voorzien.” Hetgeen involveert, dat de Staat eerst dan telefoonlijnen aanlegt, als eerst de behoefte duidelijk spreekt... of liever schreeuwt. Bij deze opvatting komt de Staat-exploitant altijd achter de behoefte aan. Vandaar de enorme „vertragingen” in het telefoonverkeer, die niet zijn goed te praten met de bewering, dat zij inhaerent zijn aan het bedrijf. Zij zijn alleen met succes te bestrijden, als de Staat-exploitant doordrongen is van het besef, dat de verkeersmiddelen — ook de telefoon — moeten kunnen voldoen aan den economischen verkeerseisch van massa-capaciteit in de allereerste plaats. Dáárin schuilt de efficiency van het „bedrijf” en daaraan kan dit alleen voldoen door toepassing van het beginsel dat de exploitant niet achter de behoefte aan moet komen, deze niet heeft te „volgen”, maar steeds moet trachten deze vóór te zijn. Dit is het vitale beginsel van overheids-exploïtatie van verkeersbedrijven; volgt men dit niet, dan valt het moderne openbare bedrijf noodwendig terug in de verouderde productie-phase van „klanten-bediening”. Bij de reconstructie van ons economisch leven heeft ook het verkeersmiddel de telefoon een belangrijke taak, die zij alleen kan vervullen als de generale directie en de afdeling Tele-

fonie blijven streven zoo goed mogelijk te voldoen aan den eisch van massa-capaciteit en de andere economische eischen van de telefoon, niet als fiscale affaire, doch als verkeersinstituut in het belang der algemeene volkswelvaart.

Ik moet het kortheidshalve hierbij laten. Tal van andere stellingen des schrijvers wijzen op de noodzakelijkheid, dat men zich rekenschap behoort te geven van de economische beginselen, waarop de grondslagen van exploitatie van een openbaar verkeersbedrijf behooren te berusten. Zoo lijkt mij de onderscheiding tusschen „bedrijven, die alleen een product in stoffelijken vorm afleveren, zeggen wij *productieve* bedrijven ter onderscheiding van exploitatieve bedrijven die slechts ten doel hebben tegen betaling diensten te bewijzen” niet in overeenstemming met de economische begrippen „productief” en productiviteit. Want waarom alleen de voortbrenging van stoffelijke producten productief zou zijn, is niet duidelijk; de opvatting, dat prestatie van diensten, dus van immaterieele goederen, niet productief zou zijn, behoort thuis in de verouderde economie, die zich tot goederenproductie-leer beperkte. Men denkt hier aan een uitdrukking van List: Wer Schweine erzieht ist ein productives, wer Menschen erzieht, ein unproductives Mitglied der Gesellschaft. Trouwens de voortbrenging van stoffelijke goederen is ook alleen productief wegens de diensten, die zij den mensch kunnen bewijzen; alleen daaraan ontleenen zij hun economische waarde.

Des schrijvers stelling, dat „het beginsel der verenigde diensten”, voorgestaan in het rapport Collette-Leur, zou lijden aan de groote fout van *scheiding van exploitatie en techniek, dat die scheiding in een bedrijf onmogelijk is*,” lijkt mij in strijd met de economische ontwikkeling en de praktijk van de moderne groot-onderneming; men denke slechts aan de talrijke „bij uitstek technische” bedrijven uitoefenende naamlooze vennootschappen, trusts of kartells, waar die scheiding als noodwendig gevolg van arbeidsverdeling en specialisatie tot uitdrukking komt in de splitsing: technisch en commercieel directeur; en de hoofdtaak van den laatsten is juist wat men verstaat onder „exploitatie”. Daarom is des schrijvers bewering: „de telefoon is een bij uitstek technisch bedrijf, dat daarom niet anders dan door een technicus kan worden beheerd” in strijd met de economische ontwikkeling der moderne groot-ondernemingen. Onwillekeurig komt op de gedachte aan het spreekwoord van den uil en de valk, en aan Kraus' gezegde: Der Kaufmann ist des erste Mann im Staat.

De door Schr. geschetste indeeling van een personeelorganisatie, de verdeling van werkzaamheden over de groepen en soorten personeel, het door hem ontworpen schema der personeelsgroepen met 27 rangen; dat alles ziet er vrij bureaucratisch uit en dit laatste heeft weinig van de inrichting van een privaot commercieel grootbedrijf.

De administratieve hoofdstukken van het werk lijken mij toe de beste te zijn; zoo b.v. dat over de bedrijfsboekhouding, waarin terecht wordt vermeld het uitstekend verslag van den heer De Vulder van Noorden over de invoering van het registratuurstelsel in den gouvernementsdienst in Ned.-Indië. Dat „het personeelsvraagstuk daar *prematuur* zou zijn aan alle andere,” is niet recht duidelijk; de schrijver bedoelt waarschijnlijk *préalable*. Ja, die vreemde woorden ook. . . .

A. HERINGA.

Wageningen, 20 Augustus 1920.

ONTVANGEN:

De Concentratie in het Bankwezen door Mr. Dr. W. M. Westerman, 2e druk. Den Haag, Martinus Nyhoff, 1920.

De Volkenbond en zijn Belang voor Nederland door H. Ch. G. J. van der Mandere; met een inleidend

woord van Mr. H. C. Dresselhuys. Bussum, geen jaartal.

Essai de politique positive basée sur l'énergétique sociale de Solvay avec tableau de synthèse sociale par G. Barnich, Bruxelles, 1919.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Schmollers Jahrbuch. — München, Leipzig, Jahrg. 44; Heft 2.

F. Tönnies, Die grosse Menge und das Volk; L. von Wiese, Soziologie als Einzelwissenschaft; H. Herrfahrt, Das Problem der berufsständischen Vertretung im Zeitalter Bismarcks; O. Engländer, Gleichförmigkeit von Preis und Nutzen. I; K. Kumpmann, Der Kampf gegen die Arbeitslosigkeit und die Reichs-arbeitslosenversicherung; E. Baasch, Der Interessengegensatz zwischen Kaufmann und Reeder in älterer Zeit, namentlich in Hamburg; R. Bovensiepen, Die Fortbildung des bürgerlichen Rechts Deutschlands; M. E. Lüders, Die Entwicklung der gewerblichen Frauenarbeit im Kriege. II.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. — Jena, Juli 1920.

K. Elster, Die „Grundgleichung der Geldtheorie”; W. Hoffmann, Die Berliner Depositenbanken während der Weltkrieges. (I Teil).

Weltwirtschaft. — Berlin, Augustus 1920.

Dr. Koeth, Die Aufgaben der Deutschen Weltwirtschaftlichen Gesellschaft; Prof. Dr. A. Wirminghaus, Die Rhein-Seeschiffahrt; Prof. Dr. R. Sieger, Fehlerhafte Karten, eine Schädigung der neuen Auslandsdeutschen; O. E. Sutter, Die Messen und die Auslandsdeutschen; G. Buetz, Die Schwerindustrie Polens; Dr. Gröbster, Die „deutsche Gefahr” in Marokko; Dr. P. Ostwald, Arbeiterfrage und Arbeiterbewegung in Japan; Wernecke, Die australischen Bundesbahnen.

The quarterly Journal of Economics. — Cambridge (Mass.), Augustus 1920.

E. E. Day, The American merchant fleet: a war achievement, a peace problem; A. C. Pigou, The report of the royal commission in the British income tax; G. O. Virtue, The meat-packing investigation; L. Kotany, The accuracy of labor; W. Eldred, The grain corporation and the guaranteed wheat price; J. Bernhardt, The transition from government control of sugar to competitive conditions.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Juli-Augustus 1920.

H**, La monnaie dans la nouvelle République autrichienne; E. Laskine, Le problème des nationalisations et le „Guild socialism”; R. Gonnard, Quelques considérations sur le mercantilisme; L. Hersch, L'inégalité devant la mort, d'après les statistiques de la ville de Paris. (Suite).

The American Economic Review. — Cambridge, Mass., September 1920.

F. A. Fetter, Price economics versus welfare economics; A. Comstock, British income tax reform; E. J. Rich, The transportation act of 1920; L. H. Haney, Integration in marketing; S. E. Howard, Interest, rent, and normal return on capital investment in their relation to manufacturing costs.

Die Bank. — Berlin, Augustus 1920.

A. Lansburgh, Sparsamkeit; H. Ide, Unbare Gehaltszahlung im Grossbetriebe; A. L., Die natürlichen Grenzen der bargeldlosen Verkehrs.

Bank-Archiv. — Berlin, 1 Augustus 1920.

H. Dove, Aktienfragen II; Dr. Delius, Die Rechtsverfolgung im Auslande, ins besondere die Vollstreckung deutscher Urteile; Dr. Koepfel, Bewertung von ausländischen Papieren beim Reichsnotopfer; Dr. Friedrich Bendixen. †.

MAANDCIJFERS.

ONTVANGSTEN VAN SPOOR- EN TRAMWEGMAATSCHAPPIJEN MEI 1920.

(Ontleend aan „de Ingenieur“.)

Namen der Maatschappijen.	Personenvervoer.	Goederenvervoer.	Totale ontvangsten,	
			Mei 1920.	Mei 1919.
Maatsch. tot Expl. van S.S., N.C.-S., Noord-Brab. Duitsche Spoorwegmaatschappij en Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij	f 7.759.478,—	f 8.778.343,—	f 17.371.977,—	f 11.868.391,— ¹⁾
Tramw.mij. „de Meijerij”	—	—	„ 35.724,18 ^{1/2}	„ 34.328,40
Nederlandsche Tramwegmaatschappij	„ 77.733,58	„ 63.672,58	„ 146.682,48	„ 140.326,15
Westlandsche Stoomtramwegmaatschappij	„ 34.532,66 ^{1/2}	„ 13.098,85 ^{1/2}	„ 49.387,16	„ 33.145,50
Rotterdamsche Electriche Tramweg-mij.....	„ 533.572,44	—	„ 533.572,44	„ 76.853,35
Rotterdamsche Tramwegmaatschappij	„ 109.595,12	„ 79.127,26	„ 188.722,38	„ 173.061,01
Zuider Stoomtramwegmaatschappij	„ 12.270,30 ^{1/2}	„ 7.066,79	„ 19.816,21	„ 16.237,41
Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij lijn Samarang—Vorstenlanden—Willem I..	—	—	„ 544.000,—	„ 444.809,—
Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	„ 16.600,—	„ 11.800,—
lijn Soerabaja—Krian	—	—	„ 79.700,—	„ 63.900,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch... Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij ..	—	—	„ 473.900,—	„ 377.300,—
Serajedal Stoomtramwegmaatschappij lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	„ 356.300,—	„ 287.900,—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo.....	—	—	„ 81.600,—	„ 68.300,—
Deli-Spoorwegmaatschappij	—	—	„ 11.900,—	„ 10.600,—
Madoera Stoomtramwaatschappij	—	—	„ 647.000,—	„ 526.970,—
Modjokerto Stoomtramwegmaatschappij	„ 15.474,—	„ 12.165,—	„ 102.000,—	„ 78.000,—
			„ 27.639,—	„ 19.831,—

De ontvangsten der groote maatschappijen, die in „de Ingenieur” ontbreken, zijn aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek” ontleend.
¹⁾ Definitieve opgave.

RESUME UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (SUPREME ECONOMIC COUNCIL)

	Maandel. gemidd.	1919		1920								
		1913	1919	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	April	Mei	Juni	
Productie van steenkool (1000 tons)	Engeland	24,336	19,731	19,350 ^a	21,766 ¹	19,567 ^a	19,790 ^a	23,393 ¹	18,042	17,795 ^a	24,305 ¹	
	Ver. Staten	43,100	41,157	23,946	40,405	50,867	42,162	49,031	40,309	41,492	42,796	
	Frankrijk	3,404	1,869 ^a	1,820 ^a	2,066 ^a	2,927 ^a	2,715 ^b	2,380 ^b	2,553 ^b	2,766 ^b	—	
	Duitschland	14,383	9,049	10,217	10,458	10,400 ^a	10,157	10,146	10,035	10,224	11,008	
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	627	634	642	676	656	710	682	751	738	
	Ver. Staten	2,622	2,590	2,431	2,676	3,064	3,028	3,431	2,785	3,038	3,093	
	Frankrijk	434	110	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Duitschland	1,074	524	528 ^b	528 ^b	—	—	—	—	—	—	
Scheepen op stapel eind der maand (1000 tons)	Engeland	1,957	2,994	Kwartaals-opgave	2,994	Kwartaals-opgave	3,394	2,573	Kwartaals-opgave	240	355 ^c	
	Ver. Staten	148	2,967		2,967							2,573
	Frankrijk	229	217		217							240
	Italië	—	315		315 ^d							355 ^e
Imports (netto) 1000 £	Engeland	54,931	122,299	123,298	143,575	158,034	147,910	149,616	146,747	146,074	150,367	
	Ver. Staten	30,501	64,809	86,200	76,530	95,903	94,565	105,628	100,764	87,200	—	
	Frankrijk	28,071	99,262 ^a	89,080	177,662	80,087	105,677	124,914	115,504	95,468	103,547	
	Italië	12,152	55,056	49,988	68,372	44,520	44,520	—	—	—	—	
Exports (binnenlandsche producten) 1000 £	Engeland	43,771	66,531	87,111	90,858	105,880	85,964	103,699	106,252	119,319	116,352	
	Ver. Staten	42,505	134,562	151,869	139,226	147,620	131,595	167,281	140,134	151,400	—	
	Frankrijk	22,934	29,044 ^a	27,802	99,585	28,896	52,953	53,506	55,076	48,401	72,375	
	Italië	8,372	17,295	23,763	30,859	20,907	20,907	—	—	—	—	
Scheepsbew.: Binnenkom. schepen (1000 tons)	Engeland (geladen)	4,089	2,463	2,678	3,006	2,588	2,420	2,950	2,749	3,047	3,109	
	Ver. Staten (gel. en ballast) ..	4,440	3,892	3,456	3,674	3,016	3,342	3,940	3,970	—	—	
	Frankrijk (geladen)	2,876	1,903	2,248	2,372	2,230	2,059	2,306	2,068	—	—	
Index-cijfers: Groothand. prijzen	Engeland (Economist)	100	235.2	259.4	273.5	288.5	303.1	310.2	305.7	304.5	291.4	
	Ver. Staten (Bradstreet's)	100	202.7	216.1	219.0	221.2	226.6	225.5	225.7	316.4	210.7	
	Frankrijk	100	358.3	407.1	424.9	489.3	524.6	557.4	590.6	552.0	—	
Wisselkoersen: (wekel. gemiddelde)	New York op Londen	100	91.18	84.21	78.19	75.71	69.28	76.79	80.63	78.96	81.03	
	New York op Parijs	100	75.03	55.28	47.83	44.70	36.61	38.01	32.91	35.77	41.02	
	Parijs op Londen	100	125.53	152.61	153.76	170.39	190.66	201.50	247.73	225.30	198.79	

¹⁾ Vijf weken. ²⁾ Vier weken. ³⁾ Inclusief de productie van Lotharingen. ⁴⁾ Voorloopige opgave.

^{a)} Inclusief de productie van Lotharingen en het Saargebied. ^{b)} Inclusief Elzas-Lotharingen. ^{c)} Inclusief Triëst.

^{d)} Gemiddelde voor de twee maanden November/December. ^{e)} Gemiddelde voor de twee maanden Januari/Februari.

VI. BANK VAN NOORWEGEN.

(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Effecten	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
15 Sept. 1920..	147,4	47,0	10,5	444,6	462,1	103,5
7 " 1920..	147,4	46,5	10,5	459,0	468,2	112,7
31 Aug. 1920..	147,3	49,5	10,5	444,4	466,5	105,4
23 " 1920..	147,3	49,1	10,5	441,0	458,7	108,8
16 " 1920..	147,4	50,5	10,5	440,3	457,3	109,1
7 " 1920..	147,4	49,7	10,5	457,8	460,0	126,1
31 Juli 1920..	147,4	50,7	10,5	445,4	458,3	115,8
22 " 1920..	147,4	56,3	10,5	423,6	447,9	111,8
15 " 1920..	147,4	66,1	10,5	434,6	450,3	127,5
7 " 1920..	147,4	60,2	10,5	430,3	448,0	122,2
30 Juni 1920..	147,4	57,9	10,5	428,5	440,7	125,3
22 " 1920..	147,3	61,0	10,5	411,9	426,1	128,6
22 Juli 1914..	52,4	65,7	8,9	79,3	120,8	10,7

VII. BANKBUREAU VAN TSJECHO-SLOWAKIJE,

verbonden aan het Ministerie van Financiën.

(In millioenen Tsjecho-Slow. Kronen.)

Data	Vorder. op de Oostenr.-Hong. Bank *)	Disconto's	Beleeningen	Vorderingen op het buitenl.	Circulatie	Rek. Crt.
7 Sept. 1920..	9520,8	899,0	2184,5	263,9	9866,8	1216,3
31 Aug. 1920..	9520,4	797,4	2142,1	312,2	9814,9	1147,9
23 " 1920..	9515,7	720,0	2045,5	385,2	9446,4	1168,9
15 " 1920..	9516,1	754,7	2175,8	405,2	9491,9	1249,4
7 " 1920..	9515,5	712,3	1995,9	450,4	9318,1	1165,5
31 Juli 1920..	9515,0	742,8	1986,9	414,0	9267,9	1171,1
23 " 1920..	9513,9	692,0	1974,7	457,8	8397,6	1497,1
15 " 1920..	9513,3	707,3	1950,4	463,6	8861,5	1541,3
7 " 1920..	9511,5	750,5	1911,1	447,3	8839,5	1522,9
30 Juni 1920..	9508,5	691,8	1828,4	418,2	8729,2	1458,5
23 " 1920..	9502,7	830,8	1656,5	345,6	8411,8	1679,5
15 " 1920..	9412,0	770,9	1659,2	328,0	8134,5	1642,6
7 " 1920..	9325,4	789,6	1615,0	336,9	8261,7	1528,2
31 Mei 1920..	9310,3	756,0	1466,8	285,5	8268,7	1338,5
23 " 1920..	9299,9	745,0	1280,6	225,8	8004,5	1248,9

*) Bankbiljetten, rekening-crt.-saldi en schatkistbons.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 27 September 1920.

De internationale effectenmarkten hebben gedurende de afgelopen week voor een deel sterk onder den invloed gestaan van de financiële conferentie, welke thans te Brussel wordt gehouden. Voornamelijk de vraagstukken ten aanzien van de stabilisatie der onderscheiden valuta's hebben een niet te onderschatten beteekenis voor den economischen opbouw der verschillende landen en hoewel men in het algemeen sceptisch gestemd is ten opzichte van de te nemen besluiten, wacht men toch allerwegen het resultaat der besprekingen met spanning af.

Eigenaardig is het, de gebeurtenissen te beschouwen, die ter beurze van Berlijn het gevolg der conferentie van Brussel, althans tot dusverre, zijn geweest. Wel verre van optimistisch gestemd te zijn, heeft men in Duitsland uit de tot nu toe gehouden referaten de conclusie getrokken, dat ten aanzien van de Reichsmark niet veel verbetering te verwachten is. Dientengevolge is opnieuw groote vraag ontstaan naar zoogenaamde valuta-waarden, die dan ook alle in prijs konden montereen. Tegelijkertijd vond op de buitenlandschen beurzen-groot aanbod van Marken plaats, voornamelijk uit industriële kringen, waar men de exportmogelijkheden, ondanks den lagen Markenkoers, nog niet al te gunstig beoordeelt.

Hand aan hand hiermede is een speculatieve beweging gegaan, die wel niet het geheele beurspeel heeft kunnen beïnvloeden, doch die toch enkele specialiteiten vrij sterk heeft kunnen doen montereen. Hoe ver hierbij de ongemotiveerde speculatie-zucht gaat, valt te concluderen uit de mededeeling in de Deutsche pers, dat thans vaak met valsche onderteekende dépêches getracht wordt stemming te wekken voor één of ander fonds en dat op deze wijze, die toch bijna steeds zeer gemakkelijk te doorzien is, nog voortdurend slachtoffers worden gemaakt. Met de intrinsieke waarde der fondsen wordt dan ook steeds minder rekening gehouden.

Te Weenen blijft de beurs ongeanimeerd gestemd. De economische en financiële omstandigheden zijn dan ook van dien aard, dat van een reële verbetering geen sprake kan zijn. De bankbiljetten-circulatie toont een voortdurenden aanwas; sinds 1 Juni tot 7 September is de omloop aan Duitsch-Oostenrijksch gestempelde biljetten van Kr. 16.97 tot 20.33 milliard gestegen. Om dezen stroom van bankpapier eenigszins in te dammen, heeft het ministerie van financiën 6 pCt. zes-jarige schatkistbiljetten uitgegeven, welke door de bezitters iedere drie maanden opgezegd kunnen worden, waardoor het disconterbaar papier is geworden. Op deze wijze kunnen de biljetten zoowel voor geldbelegging, als voor tijdelijke plaatsing van bedrijfs gelden worden aangewend. Desniettenstaande verwacht men geen noemenswaardige vermindering van den biljetten-omloop, daar alleen reeds de voortdurende loon- en salarisverhoogingen steeds grooter eischen aan de schatkist stellen.

Te Parijs is de tendens veeleer aan den gunstigen kant geweest. Vermoedelijk moet hierin tot op zekere hoogte te steunen van het niveau door invloedrijke kringen worden gezien, in verband met de aangekondigde nieuwe Fransche 6 pCt. leening. Er gaan geruchten, dat een aanzienlijk deel dezer leening te Londen zal worden doorgevoerd, waarbij bezitters van 5 pCt. Fransche leening in de gelegenheid gesteld zullen worden, hun stukken tot 50 pCt. van het inschrijvingsbedrag in betaling te geven. In verband hiermede is het opmerkelijk, dat fondsen, die zoowel te Parijs als te Londen een markt hebben, vooral sterk gevraagd zijn geweest.

Aan den anderen kant echter werkt voornamelijk de gunstiger wordende handelsbalans van Frankrijk wel er toe mede, een betere tendens ter beurze in het leven te roepen. Voor de eerste acht maanden van het loopende jaar toont de invoer wel een toename aan van circa 3 milliard Francs, doch hiertegenover paraisseert de export met een toename van niet minder van ruim 8½ milliard Francs. Naast de grooter wordende tonnenmaat der Fransche handelsvloot (die derhalve tot de onzichtbare inkomsten het hare bijdraagt) toont deze handelsbeweging duidelijk aan, dat de betalingsbalans van de Fransche Republiek langzamerhand in een wat gunstiger daglicht gaat verschijnen.

Te Londen hangt de kwestie met de mijnwerkers en de dreigende staking nog immer als een zware wolk boven de beurs. Nadat korten tijd geleden het den schijn heeft gehad, alsof tot een compromis zou worden geleid, is thans alles weder op losse schroeven gesteld. Eenige verlichting heeft het gebracht, dat de mijnwerkersorganisatie besloten heeft de stemming omtrent een eventuele staking acht dagen uit te stellen; hierin is een bewijs te vinden, dat de wil om tot een minnelijke oplossing te geraken, althans aanwezig is. Zoolang echter geen definitief besluit is genomen, blijft de stemming te Londen uiterst loom. De omzetten zijn dan ook afgenomen; toch valt van een sterk teruggaande tendens niet te gewagen. Een uitzondering vormden hier rubberaandeelen, die beïnvloed werden door den teruggaanden prijs van het ruwe product.

Te New York zijn voornamelijk spoorweg-aandeelen op den voorgrond getreden; in de eerste plaats wel de aandelen van lagen koers. De oorzaak hiervoor is te vinden in de laatstelijk genomen besluiten der Interstate Commerce Commission, waarbij aan een groep van spoorweg-systemen een bepaald minimum inkomen is gegarandeerd door het gouvernement. Hierdoor echter kan het voorkomen, dat de eene maatschappij met verlies werkt, terwijl de andere op een overschot kan wijzen hoewel beide ondernemingen in hetzelfde district kunnen worden aangetroffen. Deze mogelijkheid heeft de gedachte aan fusie's doen opkomen en hoewel tot op dit oogenblik van eenige definitieve plannen nog niets vernomen is, schijnt de beurs zich hardnekkig aan de mogelijkheid vast te klampen en favoriseert zij de lichtere shares.

Te onzent heeft de beleggingsmarkt een gevoeligen teruggang moeten ondergaan, die tot tweërlei oorzaak is terug te voeren. Wat de binnenlandsche staatsfondsen aangaat, moet de reden gezocht worden in het rondschriven van de Nederlandsche Bank, waarin op inkrimping van de beleeningen op binnenlandsche staatspapieren wordt aangedrongen en waarin wordt gewezen op het plan, de faciliteiten te beperken, indien niet binnen afzienbaren tijd een afname van de betrokken beleeningen zou zijn te constateeren. Vele beangste houders hebben het zekere voor het onzekere genomen en hebben hun bezit voor een deel gerealiseerd, wijl zij nog grootere reactie voorzagen, indien op een bepaald moment gedwongen liquidaties het aanbod zouden komen vermeerderen en de koersen derhalve nog verder zouden drukken. In invloedrijke kringen neemt men weliswaar niet aan, dat de Nederlandsche Bank het tot een soort van dwangverkoop zou laten komen,

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Dec.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
25 Sept. '20	218 1/4	121 1/2	52 5/8	*** 3)	—	—
18 " '20	240	125 1/8	60	20,25 3)	10,15	26,40
25 Sept. '19	226	149 1/4	66 3/4	15,85	8,35	25,—
25 Sept. '18	226	148 7/8 4)	73 1/2	10,95	5,60	24,25
25 Sept. '17	220	121 3/4 1)	60 3/8	—	9,55	22,40
20 Juli '14	82 1)	56 3/8 1)	36 1/2 1)	9,40 2)	5,38 2)	13,70 2)

1) per Dec. 2) per Sept. 3) per Febr. 4) per Oct.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	27 Sept. 1920	20 Sept. 1920	27 Sept. 1919
Tarwe*	34,75	36,25	—
Rogge (No. 2 Western) 1)	31,—	31,50	—
Mais (La Plata)	380,—	388,—	356,—
Gerst (48 lb. feeding) ... 2)	430,—	450,—	450,—
Haver (38 lb. white cl.) ... 1)	22,—	23,—	21,—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) 3)	250,—	250,—	285,—
Lijnzaad (La Plata) ... 4)	800,—	795,—	750,—

1) p. 100 K.G. 2) p. 2000 K.G. 3) p. 1000 K.G. 4) per 1960 K.G. *) Hard/Red Winter Wheat nr. 2.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20-25 Sept. 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. tydperk 1919	20-25 Sept. 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. tydperk 1919	1920	1919
Tarwe	7.786	386.810	312.464	—	105.721	85.332	492.531	397.796
Rogge	1.910	81.782	67.344	—	515	19.953	82.297	87.297
Boekweit	—	2.825	3.882	—	—	—	2.825	3.882
Mais	9.189	278.807	111.728	—	50.752	5.908	329.559	117.636
Gerst	4.173	30.328	133.857	—	918	62.315	31.246	196.172
Haver	243	21.611	159.371	—	—	7.333	21.611	166.704
Lijnzaad	—	32.225	49.355	—	12.404	19.403	44.629	68.758
Lijnkoek	—	30.498	43.387	—	1.406	200	31.904	43.587
Tarwemeel	72	22.966	192.243	—	—	37.435	22.966	229.678
Andere meelsoorten	1.674	18.199	150.287	—	100	10.708	18.299	160.995

al wat regen gevallen, doch vooral in het Noorden is de neerslag niet voldoende geweest en de vooruitzichten van den nieuwen oogst zijn, over het algemeen genomen, niet bijzonder gunstig. De laatste dagen kwamen berichten over de waarschijnlijkheid van vorst in, die eventueel veel schade zou kunnen berokkenen. Niettegenstaande de scherpe daling van tarwe in Noord-Amerika zijn dan ook de prijzen in Argentinië eenigszins gestegen. Op de laatste daling is te Chicago een kleine reactie gevolgd, waarschijnlijk ook onder invloed van deze Argentijnsche berichten. Bovendien blijft de zichtbare voorraad in de Vereenigde Staten, alhoewel langzaam toenemend, nog zeer aanzienlijk beneden dien van de laatste jaren. Ophooping van tarwe doet zich dan ook nog nergens voor. De verschepingen waren de laatste weken zeer groot en volgens de schattingen van vóór den oorlog, aanmerkelijk groter dan het verbruik. In Engeland malen alle molens op volle kracht. De regeering heeft zooveel tarwe ter beschikking gesteld, dat allen een goeden voorraad hebben, doch merkwaardig is, dat het meel zoo vlug wordt afgenomen, dat zich daarvan geen voorraden ophoopen. Alles wijst er op, dat aldaar de consumptie aanmerkelijk groter is dan vroeger het geval was.

De eenigszins dalende tendenz van de maïsmarkt, waarvan in ons laatste bericht sprake was, heeft zich in de afgelopen week voortgezet. Speculanten hebben de kans waargenomen om van de aarzelande stemming gebruik te maken om door lagere offertes de markt te drukken. Toch zijn de consumptiemarkten geenszins overvoerd met maïs, maar waar in den laatsten tijd aanzienlijk meer afgeladen is, zal van een ernstige schaarschte voorloopig geen sprake zijn.

Opmerkelijk is deze week een groote daling der prijzen in Noord-Amerika, zoo zelfs, dat de Noord-Amerikaansche maïs in Europa de aandacht begint te trekken. Amerikaansche huizen die belangrijke voorraden onverkochte Plata-maïs te New York hebben, trachten deze in Europa te verkoopen en een enkele partij werd reeds van New York naar Antwerpen verscheept. Bovendien werd voor Noord-Amerikaansche rekening maïs in de termijnmarkt te Buenos Aires verkocht, wat aanvankelijk een daling der prijzen aldaar tengevolge had. De laatste dagen toont de Argentijnsche markt evenwel wederom meer neiging tot stijging.

Ook in de afgelopen week kwamen verschillende zaken in gerst tot stand, waarvan de prijzen vooral in verhouding tot maïs goed gehandhaafd werden. Voor haver was de tendenz aanmerkelijk flauwer. Ook deze week bleef lijnzaad vast met voldoende vraag zoowel uit Europa als uit Amerika. Bovendien zijn de berichten omtrent den nieuwen oogst in Argentinië verre van gunstig. Een spoedige verbetering van de weersgesteldheid moet nu intreden, wil men nog een eenigszins normalen oogst verwachten.

Nederland. Niettegenstaande de daling in Noord-Amerika, kwamen wederom dagelijks zaken zoowel in tarwe

als rogge met Duitschland tot stand, terwijl er ook voor Nederlandsche rekening gekocht werd. In maïs hielden de koopers algemeen terug wat een aanmerkelijke daling der prijzen in verschillende posities teweegbracht. Ook voor directe levering zijn de prijzen teruggelopen, ofschoon daarvan het aanbod zeer beperkt is. Ook hier was de markt voor lijnzaad goed en in verband met een verbetering van de olieprijsen, werden ook hogere lijnzaadprijzen vrij gemakkelijk ingewilligd.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen				New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per		Amer. Granulated c. i. f.	
			Sept./Oct.	Nov./Dec.		
22 Sept. '20	f —	Sh. 116/-	Sh. 70/-	Sh. 70/-	—	\$ cts. 10,76
15 " '20	—	116/-	70/-	71/-	—	10,76
22 Sept. '19	—	64/9	51/-	51/-	71/-	7,38
22 Sept. '18	—	64/9	—	—	—	7,28
11 Juli '14	11 1/2 c/s	18/-	—	—	—	3,26

Het weder der afgelopen week was voor de ontwikkeling der suikerbieten in Centraal Europa over het algemeen bevorderlijk en men begint thans met het oogsten.

In Duitschland koestert men ernstige bezorgdheid wegens de kolenvoorziening der fabrieken; ook vreest men, dat de regeering het aan de landbouwers vrij zal laten, de bieten te drogen en dan als veevoeder te verkoopen, waardoor deze hogere prijzen zouden kunnen bedingen dan door aflevering aan de suikerindustrie. Volgens F. O. Licht bestaat de mogelijkheid van eene opbrengst van 1.100.000 tons mits alle bieten tot suiker verwerkt worden.

Zeer gunstig luiden de berichten uit Tschecho-Slowakije, alwaar alles goed voorbereid is voor de a.s. campagne, en ook in België en hier te lande is men over den stand der bietenvelden tevreden.

De nieuwe verordening voor de verdeling van binnenlandsche suiker in Nederland werd in de dagbladen van 22 dezer gepubliceerd. Bij deze regeling liet men zich door dezelfde beginselen leiden als verleden jaar, slechts in enkele punten kwam verandering. De producenten hebben zich verplicht ongeveer 200.000 tons tot vastgestelde prijzen voor de binnenlandsche consumptie en industrie te leveren, en daarvan valt bijna de helft onder de distributie, terwijl de grotere helft als vrije suiker in de consumptie en de suikerverwerkende industrie gaat. De prijs van de gerantsoeneerde suiker (1/4 K.G. per hoofd en per week) wordt niettegenstaande den hoogen wereldprijs slechts met f 0,10 per K.G. verhoogd en dus op f 0,70 per K.G. gebracht, terwijl de prijs van vrije suiker onveranderd blijft.

Aangezien men in Holland eene opbrengst van bij de 300.000 tons verwacht, zouden dus bijna 1/3 van den nieuwen oogst geëxporteerd kunnen worden.

De zichtbare voorraden bedragen volgens F. O. Licht:

	1920	1919	1918	
Duitschland 1 Aug. ...	137.649	424.046	419.329	tons
Oostenrijk 1 Sept. 1)	230.000	200.000	250.000	"
Frankrijk 1 Juli	83.035	7.551	10.000	"
Nederland 1 Sept. ...	19.786	26.542	71.273	"
België 1 "	19.495	28.006	41.872	"
Engeland 1 "	400.849	403.507	436.031	"
Totaal Europa	890.814	1.089.652	1.228.505	tons
V. S. v. N. A. 26 Aug. ...	131.990	72.958	55.356	"
Cuba, alle hav. 15 Sept.	306.000	710.703	462.648	"
Totaal	1.328.804	1.873.313	1.746.509	tons

1) '19/18/17.

Op alle suikermarkten heerscht aldoor eene gedrukte, instelooze stemming. Nog steeds geeft de Amerikaanse markt de stemming aan voor de overige wereldmarkten en is het aanbod op de verschillende markten thans het meest van dit land afkomstig, dat een half jaar geleden bijna 1/2 miljoen tons tot hooge prijzen uit verafgelegen productielanden kocht, terwijl nu nog op Cuba van den ditjarigen oogst ongeveer 150.000 tons onverkocht liggen.

De noteeringen te New York bleven vrijwel onveranderd: Spot Centrifugals 10.78, Oct. 9.53, Dec. 9.43, Jan. 9.05, Maart 9.—, Mei 9.05.

In Java brokkelden de prijzen voor Ready Superieur nog iets af, doch komt aldaar nu meer vraag opzetten uit Britsch-Indië en andere Oostelijke landen. Het oogsten gaat zonder stoornis voort.

De Cuba-statistiek luidt:

	1920	1919	1918	
Weekontvangst t. 18 Sept.	8.000	25.911	14.521	tons
Totaal sedert 1 Dec. 1919.	3.543.563	3.760.788	3.249.732	"
Werkende fabrieken	3	2	3	"
Weekexport tot 18 Sept.	13.000	96.762	62.857	"
Totaal sedert 1 Jan. 1920	3.479.610	3.055.578	2.689.366	"
Export Ver. Stat. 28 Aug.	495.720	414.602	700.329	"
" Frankrijk 28 Aug.	52.761	132.982	18.230	"
Tot. voorraad op 18 Sept.	300.000	639.852	414.312	"

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	27 Sept. '20	20 Sept. '20	13 Sept. '20	27 Sept. '19	27 Sept. '18
New York voor Middling ..	26,— c	31,— c	31,25 "	32,60 c	35,15 c
New Orleans voor Middling	24,— c	28,— c	29,25 c	32,13 c ¹⁾	32,50 c
Liverpool voor Middling	22,58 d	23,06 f	23,07 d	20,48 d	24,76 d

1) Noteering van 26 Sept. 1919.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '20 tot 24 Sept. '20	Overeenkomstige perioden	
		1919	1918
Ontvangsten Gulf-Havens..	372	237	469
" Atlant. Havens	97	256	231
Uitvoer naar Gr. Britannië	152	288	224
" " 't Vasteland.	195	398	313
" " Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	24 Sept. '20	26 Sept. '19	27 Sept. '18
Amerik. havens.....	784	820	911
Binnenland.....	810	675	775
New York	?	?	77
New Orleans	?	?	228
Liverpool	854	?	145

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 15 September 1920.

De markt voor Amerikaansche katoen is nog zeer onregelmatig en prijzen fluctueeren van dag tot dag, terwijl de markt ook flauwer blijft door de ongunstige arbeidstoestanden en den achteruitgang in de buitenlandsche wisselkoersen. Ook spreekt men in Lancashire van inkrimping van den

werktijd, hetwelk de markt beïnvloedt, hoewel deze inkrimping voorloopig 14 dagen is uitgesteld. Het eerste Ginners-rapport van verleden Woensdag geeft de hoeveelheid geginde katoen aan als 368.000 balen tegen 143.000 balen verleden jaar en de oogstconditie als 66 % tegen 69 % veertien dagen geleden, welk bericht als bullish wordt opgevat. Egyptische katoen blijft dalen, hoewel de oogstberichten minder gunstig zijn dan eenigen tijd geleden.

De garenmarkt vertoont nog geen verbetering en over het algemeen vindt men het jammer, dat de inkrimping van den werktijd is uitgesteld, hoofdzakelijk over de onzekerheid betreffende de kolenstaking. Er gaat weinig om en voor het binnenland wordt alleen de directe behoefte gedekt. Hetzelfde geldt voor den exporthandel, die bovendien te lijden heeft van het dure geld en de ongunstige wisselkoersen. Voor de Hollandsche markt zijn nog wel eenige transacties tot stand gekomen, doch alle Scandinavische markten zijn slecht. Indië heeft eenige orders voor ruwe en geverfde garens geplaatst, maar niet van beteekenis. China heeft eenige orders in 42/2 geplaatst, waarschijnlijk aangelokt door de groote daling in deze soorten. Over Egyptische garens hoort men weinig en koopers schijnen voorloopig geen behoefte te hebben.

De doekmarkt toont nog geen verbetering en de meeste fabrikanten vinden het zeer moeilijk om hun touwen aan het loopen te houden. Er zijn wel enkele kleine orders geplaatst, doch zoolang de groote markten niet koopen, heeft dit weinig invloed. Wij verwachten geen verbetering voordat men meer vertrouwen in de markt heeft en ook de geruchten omtrent werkstakingen euz. wat minder op den voorgrond treden. De meeste markten zijn zonder voorraden en men meent wel, dat koopers over het algemeen wachten totdat de toestand wat meer bezonken is.

	8 Sept. 15 Sept.	8 Sept. 15 Sept.
Liverpoolnoteeringen.	T.T.op Indië	1/10 1/10 1/2
F.G.F. Sakellaridis 66,50	T.T.op Hongkong 4 2 1/4	4/3
G.F. No. 1 Oomra 11,75	T.T.op Shanghai. 5/11	5/10

RUBBER.

In de afgelopen week bleef de rubbermarkt in haar flauwe stemming volharden en de prijzen voor loco liepen wederom iets terug, hoofdzakelijk tengevolge van het bekend worden van eenige nieuwe faillissementen van rubberhandelaren zowel te New York als Singapore. De kooplust blijft gering en de voorraden vermeederen gestadig. Naar verluidt worden wederom pogingen aangewend om de productie te gaan beperken, ten einde de positie der producenten ten verbeteren.

De noteeringen luiden:	einde vorige week
Prima Crêpe loco	1/6 1/4
" Smoked Sheets loco ..	1/5
" Crêpe Oct./December ..	1/8 1/2
" " Januari/Maart..	1/10
Hard cure fine Para	1/7

28 September 1920.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling.

Aangeslagen in veiling:

15878 60/2, 50/4 kn. Java thee	
802 " Sumatra thee	
1851 " Java thee in na-veiling	

Totaal 18531 60/2, 50/4 kn. thee.

Aanbod 1 Januari j.l. tot heden	idem 1919
165639 kn. Java thee	118305 kn. Java thee
11531 " Sumatra thee	2256 " Sumatra thee

Totaal . 177170 kn. thee. 120561 kn. thee.

Het verloop was enigszins vlugger dan in voorgaande veiling, ook de stemming, vooral voor bladthee, was iets beter. De taxatie was opgemaakt op basis afloop vorige veiling, een paar nummers zeer goede thee werden hoog betaald. Prima blad liep 4 à 5 cts. hooger, midden kwaliteit en ordinair 2 à 3 cts. boven taxatie. Voor prima Gebroken Oranje Pecco was iets minder vraag en werd daarvan een flink deel opgehouden. Gebroken Pecco tot vorige prijzen en iets daarboven. Dust en Fannings werden slechts gedeeltelijk verkocht tot circa taxatie.

De eerstvolgende veiling zal plaats hebben op Donderdag 14 October e.k., aanbod circa 17000 kn. thee.

Amsterdam, 23 September 1919.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolif & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
25 Sept. 1920	418.000	8.100	2.041.000	10.000	12 3/8
18 " 1920	377.000	4.175	2.061.000	10.300	12 9/16
11 " 1920	390.000	4.450	1.981.000	10.300	12 11/16
25 Sept. 1919	479.000	11.100	2.041.000	10.000	14 11/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
25 Sept. 1920	59.000	701.000	197.000	2.701.000
25 Sept. 1919	43.000	604.000	178.000	1.562.000

COPRA.

De markt bleef deze week zeer vast gestemd en er bestaat voor Copra en Cocosolie speciaal voor vroege levering zeer veel vraag.

Java f.m.s. stoomend	f 66,25
Mixed "	" 64,50
Ned.-Indië f.m.s. September/November ..	" 64,—
Ned.-Indië Mixed " ..	" 62,—

29 September 1920.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
27 Sept. 1920..	nom.	95.7/6	271.2/6	34.17/6	41.5/-
20 " 1920..	nom.	98.5/-	275.5/-	35.10/-	40.-/-
14 " 1920..	nom.	97.17/6	272.17/6	35.10/-	39.5/-
26 Sept. 1919..	nom.	102.-/-	277.5/-	25.12/6	41.-/-
30 Sept. 1918..	nom.	122.-/-	337.10/-	29.-/-	52.-/-
17 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**SCHEEPVAART.**

Veertiendaagsch overzicht.

De Amerikaansche kolenvrachtenmarkt blijft nog steeds de meeste aandacht op zich vestigen. Over het algemeen bleven de vrachten op deze markt op dezelfde hoogte. De laatste week echter werden er minder booten bevracht, daar de kolenexporteurs in Amerika liever wachtten om te zien of, indien er een staking in de mijnen in Engeland mocht uitbreken, zij niet een hooger prijs zouden kunnen bedingen. Alhoewel er veel kans schijnt te bestaan, nu de staking een week is uitgesteld, dat men tot een vreedzame oplossing zal komen, blijft de onzekerheid bestaan en blijven bevrachtingen beperkt. Indien de staking al mocht doorgaan, is er zonder twijfel een veel grotere activiteit op deze markt te verwachten met een rijzing in de vrachten. Afgesloten werd o.a. Rotterdam \$ 12,75, French Atlantic \$ 13,50 en River Plate \$ 14,50 en \$ 15,— voor prompte booten.

Terwijl er dus minder vraag is naar ruimte voor steenkolen, is er meer vraag naar graan en wel hoofdzakelijk voor rekening van Londensche kooplieden. Er werd 16/- betaald van de Northern Range naar West-Italië, Octoberbelading met 6 d. extra optie Montreal. Naar de United Kingdom kan ongeveer 12/- worden bedongen van de Northern Range. De noteeringen van de Golf zijn ongeveer 1/- meer naar beide bestemmingen.

De La Plata-markt was gedurende het eerste gedeelte van de afgelopen veertien dagen vast. Er werd voor prompte belading 110/- betaald Up River/U. K. voor maïs met 7/6 extra voor gedeeltelijke belading met zaad. Voor een boot 15 Nov./15 Dec. werd 100/- bedongen van San Lorenzo naar U. K./Continent, Bordeaux/Rotterdam Range. Dit cijfer toont niet slechts een rijzing aan voor een dermate late belading, doch tevens, dat bevrachters zich voor latere data trachten te dekken. Tot heden werd nog haast geen belangstelling voor Decemberbelading getoond.

De laatste dagen echter is de maïsmarkt in Engeland veel lager met als gevolg een daling in maïs vrachten. Er werden aan het eind der afgelopen week weinig booten

meer bevracht, doch waarschijnlijk zullen de eerstvolgende cijfers wel lager zijn. De laatst bekende vracht was 100/- van Up River en zelfs 87/6 van Down River voor een groote boot.

De Oostersche markt is vast voor deadweight van Bombay, Karachi op de berichten, dat 400.000 ton tarwe voor eind October voor export beschikbaar komen. Er werd reeds 80/-, 82/6 genoteerd. Veel tonnages is er niet in de Indische wateren en er zullen wel booten van uit de Middellandsche Zee op deze vrachten afkomen. Men moet echter niet uit het oog verliezen, dat de geregelde booten wel veel van het graan zullen vervoeren.

Katoenzaad van Alexandrië naar Hull of Londen noteerde als gevolg 2/6 hooger of wel 30/-.

De ijzererts vrachten van de Middellandsche Zee waren de laatste dagen wat vast.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
20/25 Sept. 1920	—	—	11/3	11/3	107/6	107/6
13/18 " 1920	—	—	11/6	11/6	105/-	105/-
22/27 Sept. 1919	—	—	1) f 7 5/8	2) 8/6	165/-	3) 65/-
23/28 Sept. 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rotor	Rotterdam	Gothenburg
20/25 Sept. 1920	—	25/-	28/-	—	—	—
13/18 " 1920	—	—	30/-	—	—	22/6
22/27 Sept. 1919	50/-	51/6	50/-	40/-	f 20,-	Kr. 50
23/28 Sept. 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	Kr. 200
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Bitra West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chitt West Europa (salpeter)
20/25 Sept. 1920....	75/-	115/-	—	—
13/18 " 1920....	75/-	120/-	—	—
22/27 Sept. 1919....	127/6	215/-	—	245/-
23/28 Sept. 1918....	275/-	500/-	—	190/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.

RIJNVAART.

Week van 20 tot 27 September 1920.

In deze berichtswEEK werd het sleeploon Rotterdam—Ruhr nog lager genoteerd dan in de vorige en wel gemiddeld 120-cents-tarief. Voor erts naar de Ruhrhavens werd ongeveer 75 cents per last bij 1/4 lostijd betaald, terwijl voor reizen naar den Boven-Rijn schepen in daghuur tegen 4 1/2 cents per ton werden aangenomen.

In Antwerpen was de aanvoer evenmin grooter dan in de laatste weken het geval was. Voor de weinige reizen die aan de markt kwamen, werden schepen tegen 18 en 19 centimes per ton per dag aangenomen.

Ruhrort. De stemming aan de Ruhr was flauw. Er is meer aanbod van dan vraag naar sleepkracht. Het sleeploon Ruhr-Mannheim kon zich dan ook ternauwernood op Mk. 28.— per ton handhaven. Van Mannheim naar Straatsburg werd het sleeploon begin der week nog met Mk. 35.—, aan het einde der week met Mk. 30.— per ton betaald.

De bevrachtingen van kolen van Ruhrort naar den Boven-Rijn vonden meestal per ton plaats, en wel op een basis-vracht van ongeveer Mk. 17.— naar Mannheim. Ook werden echter nog verschillende reizen in daghuur bevracht tegen 40 pf. per ton. Voor exportkolen Ruhrort-Rotterdam werd 40 cents per ton met vrij sleepen betaald.

De vaart Ruhrort—Mannheim ondervond eenige stagnatie, daar in het Binger Loch een schip geschonken is en de geheele vaart door het zoogenaamde „nieuwe vaarwater” moet plaats vinden. Men hoopt deze belemmering in het begin van deze week uit den weg te hebben geruimd.

Het water bleef langzaam wassend. Cauber Pegel noteerde einde der week Meter 2.28.